

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВНЗ УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОСОФСЬКО-БОГОСЛОВСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра біблійних наук

Магістерська робота

БІБЛІЙНА ІСТОРІЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН ЛІЇ ТА РАХИЛІ
(БУТТЯ 29-35), ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ

Студентка II курсу магістерської програми
Християнська педагогіка та організація дозвілля

Носачова Валерія

Науковий керівник: Марія Хома
ліценціат з біблійних наук, докторант богослов'я

Рецензент: Теслюк Галина

кандидатка наук з богослов'я

Львів - 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАНОВИЩА ЖІНКИ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ В ДОБУ ПАТРІАРХІВ	6
1.1. Загальні особливості становища жінки на Близькому Сході в добу патріархатів	6
1.2. Соціальні фактори, що впливають на становище жінки: культурні традиції, економічні умови та політичні умови	15
1.3. Особливості становища жінки в різних культурах Близького Сходу	22
1.3.1. Стародавній Єгипет	24
1.3.2. Стародавня Месопотамія	24
1.3.3. Стародавній Ізраїль	25
1.3.4. Стародавня Греція	26
1.3.5. Стародавній Рим	26
1.3.6. Середньовічна Європа	26
1.3.7. Ісламська культура	26
РОЗДІЛ 2. ЛІЯ ТА РАХІЛЬ: БІБЛІЙНИЙ ПОГЛЯД НА СТАНОВИЩЕ ЖІНКИ	30
2.1. Образ Лії	30
2.2. Образ Рахилі	36
2.3. Значення історії Лії та Рахилі для сучасності	40
РОЗДІЛ 3. ЖІНОЧА ДОЛЯ В ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНОСТІ	46
3.1. Образ жінки в біблійному тексті	46
3.2. Жіноча доля в історії та сучасності	51
3.2.1 Жінка в середньовіччі	51
3.2.3 Жінка в епоху Відродження та Просвітництва	55
3.2.4 Становище жінки в суспільстві 19-го століття	56
3.3 Жінки в українській історії	57
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66

ВСТУП

Біблія, Слово Боже, не залишає нас у невіданні про роль жінки у сім'ї, церкві та суспільстві. Жінки Біблії є для нас прикладом у виборі Божої волі відповідно до Його Слова. Слово Боже дає ясну та докладну відповідь на будь-які питання, які можуть виникнути у жінок у будь-яких життєвих ситуаціях. Господь створив жінку з певною метою та для виконання певної ролі, бажаючи, щоб кожна з нас розуміла Його волю щодо свого життя.

Відома біблійна історія взаємовідносин між Лією та Рахиллею, яка розглядається у Бутті 29-35, відображає важливі аспекти жіночої ролі в давньому патріархальному суспільстві. Ця історія створює враження поділу та конкуренції між двома сестрами, які стали дружинами одного чоловіка, патріарха Якова. Історія Лії та Рахилі є важливим сюжетом у Біблії, який має глибоке значення для розуміння жіночої ролі в суспільстві.

Ця історія відображає реальність життя жінок у давньому патріархальному суспільстві. Лія та Рахіль були приречені на те, щоб стати дружинами одного чоловіка, і їхня доля залежала від його волі. Лія була сестрою Рахилі та дружиною Якова. Її батько Лаван, віддав в дружини Якову раніше молодшої сестри Рахилі, не чесно але за звичаєм тих часів. Однак Рахіль була улюбленою та бажаною за яку Яків працював цілих сім років. Рахіль і Лія були сестрами, але з вини обставин, за яких вони вийшли заміж, між ними ніколи не було порозуміння.

Рахіль була улюблена але безплідно незважаючи на це вона залишається вірною Богові і Він дає їй двох синів - Венямина та Йосипа. Ми бачимо, що Бог виконує обіцянки і дає благословення. Тому варто довіряти такому Богові. У Біблії говориться, Рахіль та Лія, обидві збудували Ізраїлів дім.

Актуальність дослідження. Місце та роль жінки в суспільстві — одне з одвічних питань. Але в різні періоди існування людства роль жінки в суспільстві не була однаковою. Статус жінок включає такі особливості як: соціально-політичний устрій країни, рівень її економіки, культурний аспект, управління, реагує на глибинні зміни у всіх сферах, суспільній свідомості, ціннісних орієнтаціях¹. Біблійні історії написані понад 2000 років залишаються актуальні і зараз, ми переконуємось у цьому і розглянемо історію сім'ї патріарха Якова та його жінок Лії та Рахиль їх взаємовідносини та роль для історії спасіння.

Проблематика дослідження: взаємовідносини в сім'ї. Роль та становлення жінки на Близькому Сході в добу патріархів. Змагання за любов чоловіка, материнство та значення для історії спасіння.

Мета дослідження: дослідити та проаналізувати біблійну розповідь про жінок Якова, Лію та Рахиль.

Завдання роботи:

1. Розглянути загальні особливості становища жінки на Близькому Сході в добу патріархів.
2. Проаналізувати соціальні фактори, що впливають на становище жінки: культурні традиції, економічні умови та політичні умови.
3. Дослідити особливості становища жінки в різних культурах Близького Сходу
4. Проаналізувати образ Лії
5. Проаналізувати образ Рахилі
6. Дослідити значення історії Лії та Рахилі для сучасності
7. Проаналізувати образ жінки в біблійному тексті
8. Дослідити особливості жіночої долі в історії та сучасності

Об'єктом роботи є аналіз особливостей місця та ролі жінки в суспільстві.

Предмет роботи: актуальність, значення та особливості біблійної історії

¹ Шахрай В. М. *Технології соціальної роботи*. Навчальний посібник. Київ 2006, 464.

взаємовідносин Лії та Рахилі.

Використані методи: у роботі використано здебільшого історично критичний метод, який дає досліднику формування і розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності з метою виявлення зв'язків як закономірностей. Також описовий, аналітичний та наративний метод.

Практична цінність дослідження охоплює різноманітні аспекти, що впливають на різні сфери життя сучасного читача. По-перше, розгляд цієї біблійної історії відкриває перед нами глибокі духовні аспекти, які можуть бути використані для розуміння основ віри та моральних цінностей.

Другий аспект полягає в застосуванні знань, отриманих з цього дослідження, у практиці сімейних та міжособистісних взаємин. Сучасне суспільство стикається з подібними ситуаціями конфліктів і ревнощів, які можуть бути проілюстровані через взаємовідносини Лії та Рахилі.

Третій аспект зосереджений на ролі цієї історії в міжрелігійному та міжкультурному діалозі.

Оригінальність: суперечливі відносини між сестрами, які були жінками одного чоловіка.

Межі: біблійна розповідь, книга Буття с 29 по 35 розділ.

Структура роботи. Робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів, які містять 8 підрозділів, висновків і списку літератури з 35 джерел. Загальний обсяг роботи становить 67 сторінок.

Розуміння подій, що відбулися в житті Лії та Рахилі, може допомогти в уникненні стереотипів і непорозумінь між різними релігійними групами. Це дослідження може служити платформою для обговорення спільних цінностей, які знаходять відображення в різних віросповіданнях.

РОЗДІЛ 1

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАНОВИЩА ЖІНКИ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ В ДОБУ ПАТРІАРХІВ

1.1. Загальні особливості становища жінки на Близькому Сході в добу патріархатів

Жінки, незалежно від епохи, культури та соціального класу, завжди опинялися на другорядних ролях порівняно із чоловіками. Їхнє соціальне становище і можливості були визначені переважно статусом чоловіків, до яких вони належали — батьків, чоловіків чи братів. У патріархальних суспільствах жінок не лише виключали з владних структур і ресурсів, а й позбавляли доступу до інструментів сили та знань. Їхній внесок у суспільство нерідко залишався непоміченим і недооціненим, обмежуючись вузькими межами приватного простору, таким як дім і сім'я, що робило їхнє життя малозрозумілим для істориків. Джоан Скотт, одна з головних теоретикінь гендерних досліджень в історії, писала: «Історію розвитку людства розказано головню через чоловічу участь: ідентифікація чоловіка з людством найбільше спричинилася до зникнення жінок із записів минулого. Жінки забуті чи проігноровані, сховані від історії»².

Це суттєве обмеження в правах і можливостях жінок у патріархальних суспільствах відображалося в їхньому відсутній або обмеженому доступі до ключових ресурсів і сфер влади. Вони ставали залежними від чоловіків у багатьох аспектах свого життя, від фінансової підтримки до можливості приймати важливі рішення. Жіночий голос і внесок у формування соціальних та ідеологічних аспектів суспільства були часто знецінені чи ігноровані. Як писала Джудіт Беннетт, «Установивши природу і причини гноблення жінок у минулому, ми можемо безпосередньо посилити феміністські стратегії на майбутнє».³

² Joan W. Scott. The Problem of Invisibility // *Retrieving Women's History. Changing Perceptions of the Role of Women in Politics and Society*. UNESCO 1992, 5-6.

³ Judith M. Bennett. Feminism and History // *Gender and History*. 1(1989) 256-266.

Становище жінки на Близькому Сході в добу патріархатів було жорстким і обмеженим. Жінка вважалася нижчою за чоловіка і мала обмежені права. Це становище було закріплено законами, звичаями та релігією. Таке становище було результатом взаємодії різних соціальних факторів, зокрема культурних традицій, економічних умов та політичних умов. У різних культурах Близького Сходу існували різні особливості становища жінки. У деяких культурах, наприклад, у арабських країнах, жінка мала обмежені права і свободи. Це було пов'язано з тим, що в цих культурах панував патріархальний уклад, який обмежував права і свободи жінки. В інших культурах, наприклад, у єврейській культурі, жінка мала більші права і свободи. Це було пов'язано з тим, що в цих культурах існували більш прогресивні погляди на роль жінки в суспільстві.⁴ Незважаючи на обмеження, жінки на Близькому Сході завжди відігравали важливу роль у суспільстві. Вони були хранительками традицій, виховательками дітей і часто були економічно самостійними. У останні десятиліття спостерігається тенденція до поліпшення становища жінки на Близькому Сході. Це пов'язано з різними факторами, зокрема з розвитком освіти, економіки та політичними змінами юрій .

Щоб краще зрозуміти становище жінки в цей період, необхідно дати визначення деяким ключовим поняттям.

Сім'я - це соціальна група, що складається з людей, які пов'язані між собою шлюбом, кровним спорідненням або усиновленням. Сім'я є основою суспільства, і вона відіграє важливу роль у вихованні дітей, передачі соціальних норм і цінностей, а також у підтримці та турботі про її членів⁵.

Стан жінки - це положення жінки в суспільстві, яке визначається її правами, обов'язками, соціальним статусом, доступом до освіти, праці, охорони здоров'я та інших ресурсів. Стан жінки може змінюватися в залежності від часу, місця, культури та інших факторів.

⁴ Challenging Inequality: *Obstacles and Opportunities Towards Women's Rights in the Middle East and North Africa*
URL : <https://web.archive.org/web/20070713105444/http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=163>
(29.04.2023).

⁵ Шлюб і сім'я. URL: https://pravo2.at.ua/load/shljub_i_sim39ja/1-1-0-48 (1.05.2023).

Патріархати - це історичний період, в якому суспільство було засновано на принципах патріархату, тобто панування чоловіків. У патріархальному суспільстві чоловіки займають домінуюче становище в усіх сферах життя, а жінки є підпорядкованими⁶.

Часовий проміжок доби патріархату:

1. Доісторичний період: від появи людини до виникнення перших держав.
2. Стародавній період: від виникнення перших держав до падіння Римської імперії.
3. Середньовіччя: від падіння Римської імперії до Відродження.
4. Нова історія: від Відродження до сучасності.

У більшості культур патріархат виникає в період переходу від первіснообщинного ладу до класового суспільства. Це було пов'язано з розвитком землеробства і скотарства, які вимагали більшої праці і організації. У патріархатному суспільстві чоловіки стали відповідальними за захист і забезпечення сім'ї, а жінки - за ведення домашнього господарства і догляд за дітьми. У деяких культурах патріархат посилювався в період формування держав і імперій. У цьому випадку патріархат був пов'язаний з централізацією влади і створенням ієрархічних структур. У патріархальному суспільстві чоловіки займали більш високі позиції в ієрархії, а жінки - нижчі⁷.

Доба патріархату характеризується наступними особливостями:

1. Головенство чоловіків: у цьому періоді чоловіки вважалися головними у суспільстві і мали абсолютну владу над жінками. Вони були головами сімей, приймали важливі рішення і контролювали різні аспекти життя.
2. Соціальна нерівність: жінки в цьому періоді вважалися нижчими за чоловіків і мали обмежені права. Вони часто не мали доступу до освіти, праці та політичних посад. Їхні можливості для самореалізації та незалежності були обмежені.
3. Підпорядкування чоловікам: у всіх сферах життя, включаючи сім'ю,

⁶ Л. А. Файнберг. URL : <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/087/430.htm> (1.05.2023).

⁷ Кислий О. С. *Патріархат . Енциклопедія історії України*. Т. 8. Київ 2011, 520 .

суспільство та релігію, жінки були підпорядковані чоловікам. Вони мушили підкорятися чоловікові і виконувати його вказівки і бажання⁸.

Ці особливості патріархальної доби вказують на глибокий ступінь статевої нерівності і дискримінації, який існував в багатьох суспільствах протягом історії. Боротьба за рівність статей та розробка нових соціокультурних норм були важливими кроками у розвитку сучасного суспільства.

Визначення цих понять є важливим для того, щоб зрозуміти, як становище жінки на Близькому Сході в добу патріархатів характеризувалося обмеженими правами, обов'язками, соціальним статусом і доступом до ресурсів.

Становище жінки завжди було темою глибокого дослідження та обговорення у контексті соціокультурних особливостей різних регіонів світу. Особливо важливою є тема становища жінок на Близькому Сході в добу патріархатів, оскільки цей регіон відзначається великим впливом традиційних соціокультурних цінностей та релігійних переконань. Патріархальні системи, де влада і контроль переважно знаходяться в руках чоловіків, історично гарантували велику нерівність між статями та обмеження для жінок у багатьох сферах життя⁹.

До приходу ісламу на Близькому Сході багато з регіонів були частиною імперій або місцевих держав, і багато з них мали свої власні традиції та правила, які впливали на статеві ролі та статеvu нерівність. Після поширення ісламу на цьому регіоні в середньовіччі та в подальші століття відбулися значні зміни в становищі жінок. Іслам вніс свої власні релігійні та культурні переконання, які мали вплив на життя жінок. З одного боку, іслам надав жінкам певні права та захист, які раніше не існували, зокрема, право на спадкову частку, право на освіту та право на одруження за власним вибором. З іншого боку, інтерпретація ісламських законів і традицій могла призводити до

⁸ Гайдай Л. І. *Патріархат // Історія України: персоналії, терміни, назви і поняття* (1648-1917): навч. посіб.- коментар. Луцьк 2008, 367.

⁹ Патріархат. URL:<https://termin.in.ua/patriarkhat-patriarkh/> (04.05.2023).

обмежень у діяльності жінок і їхньому статевому виборі¹⁰.

Потрібно враховувати, що становище жінок на Близькому Сході багато в чому різниться в залежності від конкретної країни, епохи, етнічної групи і релігійної інтерпретації. Наприклад, Іран та Саудівська Аравія мають свої власні релігійні та соціокультурні особливості, які впливають на становище жінок в цих країнах. У деяких країнах на Близькому Сході востаннє десятиліття відзначаються певними покращеннями в правах жінок, таким як дозвіл на керування автомобілем для жінок в Саудівській Аравії¹¹.

Правовий статус жінок на Близькому Сході в добу патріархатів відображав суворі та обмежувальні норми, які значно впливали на їхнє життя та можливості.

Ця історія розкриває суспільну і юридичну дискримінацію, з якою жінки стикалися у цьому регіоні.

Особливості правового статусу жінки

1. Власність і майно

Згідно з традиціями і законами патріархального суспільства, жінка не мала права на власність. Усе, що належало жінці, вважалося власністю її чоловіка, батька або брата. Це обмеження стосувалося навіть особистих речей та спадщини, і жінки мали обмежений контроль над своїм майном.

2. Освіта

Право на освіту для жінок було сильно обмеженим. Жінкам надавалася лише базова освіта, і ця освіта зазвичай спрямовувалася на підготовку до ролі дружини та матері. Серйозна освіта або професійна підготовка для жінок були рідкістю, що обмежувало їхні можливості на ринку праці¹².

3. Політичні права

Жінки не мали права на голосування та участь у політичному житті. У багатьох випадках, політика вважалася чоловічою справою, і жінки були

¹⁰ Жінка в історії людства URL: <https://www.kavkazcenter.com/russ/content/2006/01/13/40980.shtml> (5.05.2023)

¹¹ Місце та роль жінки в традиціях мусульманського суспільства URL: <https://femwork.org/blog/2-mistse-ta-rol-zhinki-v-traditsiyah-musulmanskogo-suspilstva/> (5.05.2023).

¹² Lindsay, James E, *Daily Life in the Medieval Islamic World*. 2005, 196.

виключені з цього процесу. Їхні голоси та думки не бралися до уваги при прийнятті рішень в суспільстві¹³.

4. Шлюб і розлучення

Стосунки у шлюбі були визначені патріархальними нормами. Жінка могла бути об'єктом шлюбу без її згоди, а також могла бути розлучена або віддана чоловіком шлюбу з іншою жінкою. Її права в шлюбі та розлученні значно обмежувалися.

Ця історія становища жінок на Близькому Сході в добу патріархатів вказує на те, що жінки стикалися із значною нерівністю та обмеженнями у багатьох сферах життя. Вона також підкреслює важливість розуміння цієї історії для подальшого обговорення та роботи над політичними, соціальними та культурними змінами для забезпечення рівних прав і можливостей для всіх громадян¹⁴.

Особливості соціального статусу жінки

Соціальний статус жінок в добу патріархатів на Близькому Сході відображав глибокий рівень патріархальної дискримінації і суспільної нерівності. Жінка була практично підпорядкована чоловікові в усіх сферах життя, і її життя та свобода були обмеженими обов'язками та вимогами:

1. Підпорядкованість

Жінка була зобов'язана підкорятися чоловікові, і її власна воля та рішення були часто ігноровані. Вона не мала права на власний вибір щодо сімейних або життєвих рішень, і її ставлення до чоловіка було визначено суспільними нормами.

2. Господарство та догляд за дітьми

Жінка була відповідальною за ведення домашнього господарства, а також за догляд за дітьми та чоловіком. Це обов'язкове покладання визначало її роль у сім'ї та суспільстві.

¹³ Nancy Hatch Dupree. *'Afghan Women under the Taliban' in William Maley, Fundamentalism Reborn? Afghanistan and the Taliban*. London 2001, 145-166.

¹⁴ Badr, Gamal M., Mayer, Ann Elizabeth, Islamic Criminal Justice // *The American Journal of Comparative Law*. (1984)32.

3. Обмеження свободи

Жінка могла бути обмежена в своїй свободі, включаючи право на вибір суспільних контактів і навіть право на виходження на вулицю. Зазвичай жінка не могла виходити на вулицю без дозволу чоловіка або супроводу, що обмежувало її можливості для самореалізації та незалежності¹⁵.

Ця історія розкриває глибокий ступінь соціальної дискримінації та нерівності, які супроводили статевої ролі жінок на Близькому Сході в добу патріархатів. Вона підкреслює необхідність боротьби за рівність та захист прав жінок у всіх сферах життя і підкреслює важливість історичних змін у сприйнятті та поважанні жіночих прав.

Особливості релігійного статусу жінки

Релігійний статус жінок на Близькому Сході в добу патріархатів відображав складні вірування та практики, які обмежували ролі та можливості жінок у релігійному контексті. Ця історія вказує на важливі аспекти релігійної дискримінації жінок:

1. Гріх та покаєння

У багатьох релігіях на Близькому Сході жінка вважалася менш гідною та більш схильною до гріхів. Релігійні доктрини і норми часто підкреслювали жіночу грішність та необхідність покаєння. Це сприяло зміцненню соціокультурних вірувань про недолік жінок та їхню потребу в покуті.

2. Обмеження в релігійному служінні

У деяких релігіях, жінкам не дозволялося бути священиками або займати важливі релігійні посади. Ця обмеженість стосувалася і церковних ісламських суспільств, де традиційно чоловіки володіли вищими духовними посадами, а жінки мали обмежений доступ до релігійної навчання і обрядів¹⁶.

Важливо відзначити, що релігійні інтерпретації та практики можуть різнитися в різних громадах і часах, і деякі релігійні традиції можуть бути більш прогресивними та відкритими до ролі жінок. Проте загальною

¹⁵ Кислий О. *Проблеми гендерних досліджень в демографії та суміжних дисциплінах*. Київ 2000, 132.

¹⁶ Гриценко Т. Б. та ін. *Культура первісного суспільства як історичний тип // Культурологія*. Київ 2009, 392 .

тенденцією була патріархальна інтерпретація релігійних текстів і практик, яка сприяла соціальній та релігійній дискримінації жінок.

Завдяки активізації жіночого руху та сучасним соціальним змінам, в багатьох релігіях зараз спостерігаються зусилля для перегляду та переосмислення ролі жінок у релігійних суспільствах та для більшого захисту їхніх прав і можливостей в цій сфері. Ці зміни є позитивними для жінок, оскільки вони дають їм більше можливостей для участі в релігійних суспільствах і сприяють їхній рівності з чоловіками. Вони також сприяють більш повному розумінню релігії та її сенсу. У деяких релігійних спільнотах ці зміни викликають опір з боку традиціоналістів, які вважають, що вони суперечать релігійним принципам. Цей опір може призводити до конфліктів і розколів у релігійних громадах¹⁷.

Особливості повсякденного життя жінки

Повсякденне життя жінок в добу патріархатів на Близькому Сході було суттєво обмеженим та вплинутим соціокультурними традиціями та релігійними переконаннями. Жінки стикалися із складними викликами та обмеженнями в різних сферах свого життя:

1. Домашнє господарство

Більшість жінок були обмежені ролями домогосподарок і матерей. Вони проводили більшу частину свого часу вдома, займаючись приготуванням їжі, прибиранням, доглядом за дітьми та іншими сімейними обов'язками. Це обмеження унеможлилювало їм доступ до робочих можливостей та освіти¹⁸.

2. Обмежений доступ до освіти

Багато жінок не мали можливості отримати повноцінну освіту через соціокультурні обмеження. Традиційно жінкам обмежувалася можливість навчатися в загальноосвітніх або професійних установах. Це створювало обмеження для їхнього особистого розвитку та можливостей на ринку праці.

3. Суворі правила поведінки

¹⁷ Іващенко О. Гендерна наукова перспектива: від світогляду до політики // *Соціологія: теорія методи, маркетинг*. 1998, 78.

¹⁸ Bennett J.M. History that stands still: women's work in the European past // *Feminist Studies*. (1988)280.

Жінки були змушені дотримуватися строгих правил щодо свого одягу, поведінки та суспільних звичаїв. Традиційно вони були відповідальні за збереження честі та гідності сім'ї і мали обмежені можливості для соціальної активності¹⁹.

Доба патріархату мала значний вплив на становище жінки. Жінки в патріархальному суспільстві були обмежені у своїх правах, обов'язках, соціальному статусі та доступі до ресурсів. Це призвело до того, що жінки були підпорядкованими чоловікам і мали мало можливостей для самореалізації та особистого розвитку. У сучасному світі багато країн все ще мають патріархальні традиції. Це проявляється в обмежених правах жінок, їх низькому соціальному статусі та дискримінації в різних сферах життя. Однак, у багатьох країнах відбуваються зміни, спрямовані на поліпшення становища жінки. Ці зміни включають у себе: запровадження рівних прав для чоловіків і жінок, покращення доступу жінок до освіти, праці та охорони здоров'я, зменшення дискримінації жінок в різних сферах життя. Ці зміни сприяють підвищенню становища жінки в суспільстві і забезпечують їм більше можливостей для самореалізації та особистого розвитку²⁰.

Отже, становище жінок на Близькому Сході було обумовлене традиціями, законами та релігійними переконаннями того часу. Традиції вимагали від жінок підкорятися чоловікам і виконувати свої обов'язки по дому та сім'ї. Закони також обмежували права жінок, забороняючи їм, наприклад, обирати та бути обраними на виборах. Релігійні переконання також сприяли утвердженню патріархальних відносин, обмежуючи роль жінок у суспільстві роллю дружини, матері та домогосподарки.

У сучасному світі ситуація жінок на Близькому Сході покращується. Жінки в багатьох країнах цього регіону отримали право на освіту, працю, власність та участь у політичному житті. Однак, незважаючи на ці досягнення, становище жінок на Близькому Сході все ще залишається складним. У багатьох

¹⁹ Bennett J.M. History that stands still: women's work in the European past // *Feminist Studies*. (1988)280.

²⁰ Bennett J.M. *Feminism and History*. 260-262.

країнах регіону жінки все ще піддаються дискримінації та насильству.

Майбутнє становища жінок на Близькому Сході залежить від багатьох факторів, включаючи політичні, економічні та соціальні зміни в цьому регіоні. Якщо ці зміни будуть спрямовані на просування рівності та прав жінок, то становище жінок на Близькому Сході буде й надалі покращуватися.

1.2. Соціальні фактори, що впливають на становище жінки: культурні традиції, економічні умови та політичні умови

У добу патріархату, становище жінок було визначене та обмежене впливовими факторами, такими як культурні традиції, економічні умови та політичні обставини. Культурні норми та традиції встановлювали соціальні ролі та очікування щодо жінок, часто підсилюючи їхнє підпорядкування чоловікам. Економічні умови обмежували можливості жінок для отримання освіти та роботи, підтверджуючи їхню залежність. Політичні системи, де влада контролювалася чоловіками, також обмежували політичну активність жінок²¹.

Ця взаємодія культурних, економічних та політичних факторів формувала патріархальну систему, де жінки мали обмежені права та можливості. Розуміння цих факторів допомагає краще зрозуміти історичні корені гендерних нерівностей і визначити важливість боротьби за рівність статей та зміни соціокультурних норм у сучасному світі²².

Культурні традиції відіграли значну роль у формуванні становища жінки в добу патріархату.

Однією з найважливіших культурних традицій, які впливали на становище жінки, було упередження щодо жіночої природи. У багатьох культурах жінки вважалися слабкими, емоційними та не здатними до логічного мислення. Це упередження вело до того, що жінки вважалися менш придатними для занять, які вимагали розумових здібностей, таких як політика,

²¹ Smith H. *Feminism and the Methodology of Women's History*, 372.

²² Там само.

бізнес та наука²³.

Іншою важливою культурною традицією, яка вплинула на становище жінки, було упередження щодо жіночої ролі. У багатьох культурах жінки вважалися призначеними для виконання домашньої роботи та догляду за дітьми. Це упередження вело до того, що жінки мали обмежений доступ до освіти та праці, що обмежувало їхні можливості для самореалізації та особистого розвитку²⁴.

Приклади культурних традицій, які вплинули на становище жінки:

1. Релігійні вірування

У багатьох релігіях жінки вважаються грішницями або меншими за чоловіків. Наприклад, у християнстві жінка вважається грішницею, яка повинна покаятися за свої гріхи. Це призвело до того, що жінки в християнській культурі часто піддавалися дискримінації та обмеженням.

2. Філософські ідеї

У багатьох філософських системах жінки вважаються нижчими за чоловіків. Наприклад, у Платонівській академії жінкам заборонялося навчатися²⁵.

3. Образи в мистецтві та літературі

Образи жінок у мистецтві та літературі часто були негативними або стереотипними. Наприклад, у багатьох міфах і легендах жінки зображуються як спокусниці або зрадниці²⁶.

4. Сімейні традиції

У багатьох культурах жінки вважалися відповідальними за ведення домашнього господарства та догляд за дітьми. Це обмежувало їхні можливості для самореалізації та особистого розвитку.

Так, наприклад, у Стародавньому Єгипті жінки мали право на володіння

²³ Давидюк О.О. *Роль Освіти У Формуванні Соціального Статусу Жінок*: дис. канд. соціол. наук: 22.00.04. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ 2004, 156.

²⁴ Там само.

²⁵ Ursula King. A question of identity: Women scholars and the study of religion // *Religion and Gender*. (1995)219-244.

²⁶ Образ жінки в літературі різних епох: <https://infourok.ru/issledovatelskij-proekt-obraz-zhenshiny-v-literature-raznyh-epoch-6161478.html> (11.05.2023).

власністю, голосування та участь у політичному житті. Це було пов'язано з тим, що єгипетська культура цінувала жінок і їхню роль у суспільстві. У Стародавній Греції жінки були обмежені сферою домашнього господарства та догляду за дітьми. Це було пов'язано з тим, що грецька культура вважала жінок нижчими за чоловіків. У середньовічній Європі жінки були майже позбавлені прав. Це було пов'язано з тим, що середньовічна культура була дуже патріархальною²⁷.

Однією з найважливіших культурних традицій, що вплинули на становище жінки, було походження від батька. У патріархальному суспільстві дитина вважалася спадкоємцем батька, а не матері. Це означало, що жінки не мали права на власність або спадщину.

Пояснення того, як культурні традиції впливали на становище жінки в добу патріархату, можна знайти в теорії конструктивізму. Згідно з цією теорією, соціальні ролі та норми не є природними, а створюються суспільством. У разі жінок, культурні традиції, які вважали їх нижчими за чоловіків і призначеними для виконання домашньої роботи та догляду за дітьми, сприяли тому, що жінки займали підпорядковане становище в суспільстві²⁸.

Вплив культурного фактора на становище жінки в добу патріархату можна охарактеризувати як системну дискримінацію. Жінки були позбавлені рівних прав і можливостей з чоловіками, і вони були об'єктом дискримінації в різних сферах життя. Ця дискримінація була заснована на культурних традиціях, які вважали жінок нижчими за чоловіків.

Економічні умови також впливали на становище жінки в добу патріархату. У патріархальному суспільстві жінки були здебільшого обмежені сферою домашнього господарства та догляду за дітьми. Вони мали обмежений доступ до освіти та праці, що обмежувало їхні можливості для самореалізації

²⁷ Women's Monumental Mark on Ancient Egypt by Barbara S. Lesko, *The Biblical Archaeologist*. 54(1991)4-15.

²⁸ Патріархат: URL: <https://termin.in.ua/patriarkhat-patriarkh> (11.05.2023).

та особистого розвитку²⁹.

Однією з найважливіших економічних умов, що вплинули на становище жінки, була економіка натурального господарства. У суспільстві натурального господарства жінки були відповідальними за ведення домашнього господарства та догляд за дітьми. Вони також брали участь у сільському господарстві та інших видах праці, які не вимагали тривалої відлучки від дому³⁰.

Іншими економічними умовами, що вплинули на становище жінки вважаються:

1. Розвиток промисловості та торгівлі: у промисловому суспільстві жінки стали залучені до праці в промисловості та торгівлі. Однак, вони часто отримували нижчу оплату, ніж чоловіки, і вони були обмежені в доступі до керівних посад.

2. Розвиток освіти: покращення доступу жінок до освіти відкрило їм нові можливості для працевлаштування та самореалізації.

3. Зростання рівня життя: зростання рівня життя дозволило жінкам мати більше свободи і можливостей для самореалізації³¹.

Економічні умови впливали на становище жінки, оскільки вони визначали, чи мають жінки доступ до освіти, праці та інших ресурсів. Жінки, які мали доступ до цих ресурсів, мали більше можливостей для самореалізації та особистого розвитку. У патріархальному суспільстві жінки часто мали обмежений доступ до освіти, праці та інших ресурсів. Це було пов'язано з тим, що жінки вважалися нижчими за чоловіків і не мали таких же прав і можливостей³².

Приклади впливу економічних умов на становище жінки:

1. У Стародавньому Єгипті жінки мали право на володіння власністю, голосування та участь у політичному житті. Це було пов'язано з тим, що

²⁹ Грубінко А. В. *Права жінок у філософсько-правовій думці і практиці: зарубіжних і вітчизняний досвід*. 2013, 180.

³⁰ А. О. Гур-бик. *Натуральне господарство // Енциклопедія історії України / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.* 2010, 5.

³¹ *Основи теорії гендеру*. Київ 2004, 536.

³² Івченко Ю. *Історичний аналіз ролі жінки у суспільстві // Право України*. 9(2007)110-113.

египетська економіка була розвиненою, і жінки мали можливість займатися підприємницькою діяльністю та брати участь у суспільному житті.

Приклади

1. Жінки могли успадковувати майно від своїх батьків і чоловіків.
2. Вони могли укладати угоди та брати участь у судових процесах.
3. Деякі жінки навіть займали керівні посади, наприклад, були жрицями або губернаторами.

2. У середньовічній Європі жінки були обмежені сферою домашнього господарства та догляду за дітьми. Це було пов'язано з тим, що середньовічна економіка була аграрною, і жінки були змушені займатися сільським господарством та доглядом за дітьми.

3. У промисловій революції жінки стали залучати до праці на фабриках. Це призвело до деякого підвищення становища жінки, оскільки вони отримали можливість заробляти гроші і бути більш незалежними від чоловіків. Однак, жінки зазвичай отримували нижчу заробітну плату за чоловіків і працювали в важких умовах.

4. У країнах, де економіка заснована на сільському господарстві, жінки часто відіграють важливу роль у виробництві продовольства³³.

Вони працюють у полях, доглядають за тваринами та готують їжу для сім'ї. Це дає їм певну економічну незалежність і можливість брати участь у суспільному житті.

Приклади

1. У багатьох країнах Африки жінки є основними виробниками продовольства.
2. В Індії жінки часто працюють у сільському господарстві разом зі своїми чоловіками.
3. У країнах, де йде війна, жінки часто стикаються з додатковими проблемами.

Вони можуть бути змушені піти на роботу, щоб забезпечити сім'ю, або

³³ Women's Monumental Mark on Ancient Egypt by Barbara S. Lesko // *The Biblical Archaeologist*. 54(1991)4-15.

вони можуть стати жертвами насильства.

Приклади

1. У Сирії жінки часто працювали на полях, щоб прогодувати свої сім'ї.
2. У Руанді багато жінок були зґвалтовані під час геноциду³⁴.

Отже можна зробити висновок, що економічні умови відіграли значну роль у формуванні становища жінки в добу патріархату. У патріархальному суспільстві жінки часто були обмежені сферою домашнього господарства та догляду за дітьми. Вони мали обмежений доступ до освіти та праці, що обмежувало їхні можливості для самореалізації та особистого розвитку.

Політичні обставини відіграли значну роль у формуванні становища жінки в добу патріархату. У патріархальному суспільстві чоловіки займали домінуюче становище в усіх сферах життя, включаючи політику. Жінки були позбавлені права голосувати, займати державні посади та брати участь у політичному житті.

Однією з найважливіших політичних обставин, що впливали на становище жінки, було розвиток демократії. У демократичних суспільствах жінки отримали право голосувати, займати державні посади та брати участь у політичному житті. Це призвело до значного підвищення становища жінки в суспільстві³⁵.

Також важливо відмітити, що на становище жінки впливало відокремлення держави від сім'ї. У патріархальному суспільстві сім'я вважалася сферою приватного життя, а держава - сферою суспільного життя. Це призвело до того, що жінки були обмежені сферою сім'ї і мали обмежений доступ до політичної влади³⁶.

Політичні обставини мають значущий вплив на становище жінок в суспільстві і можуть різнитися в залежності від епохи та регіону. Важливими складовими є війни та конфлікти, які можуть змушувати жінок приймати

³⁴ Харитонова М.С. *Жінка у стародавньому світі*. 1990, 335.

³⁵ Goldstein, Joel H. *The Effects of the Adoption of Woman Suffrage: Sex Differences in Voting Behavior*. Illinois 1984, 252.

³⁶ Bennett J.M. History that stands still: women's work in the European past // *Feminist Studies*. (1988)280.

чоловічі ролі через відсутність чоловіків вдома, що, у певній мірі, може підвищити їхній статус в суспільстві. З іншого боку, періоди політичної стабільності і процвітання можуть надавати жінкам більше можливостей для освіти, праці та політичної активності.

Релігійні переконання також впливають на становище жінок, оскільки деякі релігії обмежують їхні права та можливості. Це може негативно впливати на їхнє становище в суспільстві.

Приклади з історії свідчать про різноманітність політичних обставин і їхній вплив на жіноче становище. Наприклад, у Стародавньому Єгипті жінки мали значні права, включаючи право голосувати та брати участь у політичному житті, через досить демократичну природу цього суспільства. Навпаки, у середньовічній Європі жінки були позбавлені політичних прав через феодальну структуру суспільства, де головні ролі відіграли чоловіки³⁷.

У 20 столітті жінки у багатьох країнах здобули право голосувати та брати участь у політичному житті, що відбулося завдяки розвитку демократії і активності феміністичних рухів. Відзначимо, що політичні обставини можуть змінюватися впродовж історії, що демонструє важливість боротьби за рівність статей і розвитку суспільних структур, що б підтримували права та можливості жінок³⁸.

Отже політичні обставини впливали на становище жінки, оскільки вони визначали доступ жінок до прав і можливостей. У патріархальному суспільстві жінки часто були позбавлені права голосувати, займати державні посади та брати участь у політичному житті. Це обмежувало їхні можливості для самореалізації та особистого розвитку.

Можна зробити висновок, що становище жінок в суспільстві значно визначається соціальними факторами, зокрема культурними традиціями, економічними умовами та політичними умовами. Культурні традиції

³⁷ Вардіман Є. *Жінка у стародавньому світі*. 1990, 335.

³⁸ Які країни першими надали жінкам право голосу на виборах?

URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2019/03/08/yaki-krayiny-pershymy-nadaly-zhinkam-pravo-golosu-infografika/> (20.05.2023).

встановлюють соціальні ролі та очікування щодо жінок, економічні умови визначають їхні можливості для незалежності та економічної активності, а політичні умови впливають на їхню можливість впливати на прийняття важливих рішень та участь у політичному житті.

Ці соціальні фактори мають складну взаємодію і можуть змінюватися в залежності від історичного контексту та географічного регіону. Розуміння цих факторів є важливим для розвитку стратегій та політик, спрямованих на забезпечення рівності статей та покращення становища жінок у сучасному суспільстві.

1.3. Особливості становища жінки в різних культурах Близького Сходу

В структурі суспільства та культури різних регіонів світу однією з найважливіших складових є становище жінок. Це питання відображає соціокультурні особливості та глибоко вкорінені традиції суспільства. Особливо важливим є дослідження становища жінок на Близькому Сході, де традиційні соціокультурні цінності та релігійні переконання мають значний вплив на життя жінок. Нами проаналізовані особливості становища жінок на Близькому Сході в добу патріархату, звертаючи увагу на культурні традиції, економічні умови та політичні обставини, які впливали на їхнє життя та права³⁹.

Становище жінки в різних культурах Близького Сходу є предметом інтенсивних дискусій. З одного боку, жінки в регіоні часто відчувають дискримінацію та обмеження в своїх правах і можливостях. З іншого боку, жінки в Близькому Сході також досягли значних успіхів у різних сферах, включаючи освіту, працю та політику.

Однією з найважливіших особливостей становища жінки в різних культурах Близького Сходу в період патріархату було її обмежене право на власність. У багатьох культурах Близького Сходу жінки не мали права володіти власністю, включаючи землю, майно та гроші. Це означало, що вони були

³⁹ Авдєєв В.І. *Історія Стародавнього Сходу*. Москва 1970, 607.

економічно залежними від чоловіків⁴⁰.

Наприклад, у Стародавньому Єгипті жінки мали право володіти власністю, але їхня власність була підпорядкована власності чоловіків. У середньовічній Європі жінки не мали права володіти власністю, і вони були економічно залежними від чоловіків.

Іншою важливою особливістю становища жінки в різних культурах Близького Сходу в період патріархату було її обмежене право на освіту. У багатьох культурах Близького Сходу жінкам не дозволялося отримувати освіту. Це обмежувало їхні можливості для самореалізації та особистого розвитку.

Наприклад, у Стародавньому Єгипті жінки мали право отримувати освіту, але їхня освіта була обмеженою. У середньовічній Європі жінкам не дозволялося отримувати освіту, і вони були обмежені у своїх знаннях та навичках⁴¹.

Ще однією важливою особливістю становища жінки в різних культурах Близького Сходу в період патріархату було її обмежене право на працю. У багатьох культурах Близького Сходу жінкам не дозволялося працювати поза домом. Це обмежувало їхні можливості для фінансової незалежності. Наприклад, у Стародавньому Єгипті жінки мали право працювати, але їхня праця була обмеженою. У середньовічній Європі жінкам не дозволялося працювати поза домом, і вони були фінансово залежними від чоловіків⁴².

У різних культурах Близького Сходу існували різні традиції та звичаї, які визначали становище жінки. У деяких культурах жінки були зобов'язані носити чадру або інші традиційні одягу. У деяких культурах жінки були зобов'язані підкорятися чоловікам у всьому. Наприклад, у ісламській культурі жінки зобов'язані носити чадру, щоб приховати своє тіло від чоловіків. У деяких культурах Близького Сходу жінки зобов'язані підкорятися чоловікам у всьому, включаючи рішення про шлюб, розлучення та дітей⁴³.

⁴⁰ Вардіман Є. *Жінка у стародавньому світі* 1990, 335.

⁴¹ Седова.А. *Історія Стародавнього Сходу: від ранніх державних утворень до стародавніх імперій*. Москва 2004, 895.

⁴² Там само.

⁴³ Массе А. *Іслам: нарис історії* . 1982, 191.

Незважаючи на ці обмеження, жінки в різних культурах Близького Сходу в період патріархату також відігравали важливу роль у суспільстві. Вони були відповідальними за виховання дітей, ведення домашнього господарства та забезпечення сім'ї. Жінки також були активними в релігійних та культурних сферах.

Наприклад, у Стародавньому Єгипті жінки були відповідальними за виховання дітей, ведення домашнього господарства та забезпечення сім'ї. Вони також були активними в релігійних та культурних сферах. У середньовічній Європі жінки були відповідальними за виховання дітей, ведення домашнього господарства та забезпечення сім'ї. Вони також були активними в релігійних та культурних сферах⁴⁴.

1.3.1. Стародавній Єгипет

У Стародавньому Єгипті становище жінки було більш рівним, ніж у багатьох інших культурах того часу. Жінки мали право на власність, могли розлучатися та успадковувати майно. Вони також могли займати державні посади. Однак, незважаючи на ці права, жінки в Стародавньому Єгипті все одно були економічно залежними від чоловіків. Вони були відповідальними за ведення домашнього господарства та виховання дітей. Це можна пояснити тим, що єгипетська економіка була переважно аграрною. У сільській місцевості жінки займалися такими видами діяльності, як вирощування зернових культур, догляд за худобою та ткацтво. Ці види діяльності були пов'язані з веденням домашнього господарства та виховання дітей⁴⁵.

1.3.2. Стародавня Месопотамія

У Стародавній Месопотамії становище жінки було більш обмеженим, ніж у Стародавньому Єгипті. Жінки не мали права на власність, розлучення або успадкування майна. Вони також не могли займати державні посади. Жінки в Стародавній Месопотамії були економічно залежними від чоловіків і були

⁴⁴ Жінки у Стародавньому Єгипті: URL: https://pikabu.ru/story/zhenshchinyi_v_drevnem_egipte_5603569 (26.05.2023).

⁴⁵ Томсинов В. А. *Держава право Стародавнього Єгипту*. 2011, 512 .

відповідальними за ведення домашнього господарства та виховання дітей⁴⁶.

За законом чоловік мав право розлучитися зі своєю дружиною, але жінка не мала такого права. Якщо жінка хотіла розлучитися, вона повинна була отримати дозвіл чоловіка або суду. За законом чоловік був єдиним спадкоємцем майна своєї дружини. Якщо дружина померла, її майно переходило до її чоловіка або його сім'ї. Ці обмеження прав жінок у Стародавній Месопотамії були пов'язані з економічними умовами того часу. Економіка Месопотамії була переважно аграрною, а жінки були відповідальними за ведення домашнього господарства та виховання дітей. Це обмежувало їхні можливості для освіти, роботи та участі в політичному житті⁴⁷.

1.3.3. Стародавній Ізраїль

У Стародавньому Ізраїлі становище жінки було також обмеженим. Жінки не мали права на розлучення або успадкування майна. Вони також не могли займати державні посади. Жінки в Стародавньому Ізраїлі були економічно залежними від чоловіків і були відповідальними за ведення домашнього господарства та виховання дітей.

Однак, варто зазначити, що становище жінок у Стародавньому Ізраїлі було не таким обмеженим, як у Стародавній Месопотамії. Жінки в Стародавньому Ізраїлі мали деякі права, яких не мали жінки в інших культурах того часу. Наприклад, жінки в Стародавньому Ізраїлі могли володіти майном і брати участь у деяких релігійних обрядах. Це можна пояснити тим, що в Стародавньому Ізраїлі існувала сильна релігійна традиція, яка захищала права жінок. У Біблії жінки часто зображуються як сильні та незалежні особи, які відіграють важливу роль у суспільстві⁴⁸.

Наприклад, у Біблії розповідається про таких жінок, як Рут, Естер та Дебора, які були відважними і мудрими лідерами⁴⁹.

⁴⁶ Смелянов В. В. *Ритуал у Стародавній Месопотамії*. 2003, 320.

⁴⁷ Бафракова А. Є. Особливості соціально-правового статусу жриць надитум у старовавілонський Месопотамії // *Запитання студентської науки*. 1(2019),88-91.

⁴⁸ Jewish Women in Pre-State Israel: Life History, Politics, and

Culture: URL: <https://web.archive.org/web/20160513002519/https://books.google.com/books> (27.06.2023).

⁴⁹ Біблія.

1.3.4. Стародавня Греція

У Стародавній Греції становище жінки було більш обмеженим, ніж у Стародавньому Римі. Жінки не мали права на власність, розлучення або успадкування майна. Вони також не могли займати державні посади. Жінки в Стародавній Греції були економічно залежними від чоловіків і були відповідальними за ведення домашнього господарства та виховання дітей. Закони Солона, прийняті в VI столітті до н.е., забороняли жінкам займатися торгівлею та ремеслами. Закони Лікурга, прийняті в VIII столітті до н.е., забороняли жінкам брати участь у громадських заходах. Закони Афін, прийняті в V столітті до н.е., дозволяли чоловікам розлучатися зі своїми дружинами за будь-якою причиною, тоді як жінки могли розлучитися зі своїми чоловіками лише за умови, що вони зможуть довести, що їх чоловіки були негідними⁵⁰.

1.3.5. Стародавній Рим

У Стародавньому Римі становище жінки було більш рівним, ніж у Стародавній Греції. Жінки мали право на власність, могли розлучатися та успадковувати майно. Вони також могли займати деякі державні посади. Однак, незважаючи на ці права, жінки в Стародавньому Римі все одно були економічно залежними від чоловіків і були відповідальними за ведення домашнього господарства та виховання дітей⁵¹.

1.3.6. Середньовічна Європа

У Середньовічній Європі становище жінки було дуже обмеженим. Жінки не мали права на власність, розлучення або успадкування майна. Вони також не могли займати державні посади. Жінки в Середньовічній Європі були економічно залежними від чоловіків і були відповідальними за ведення домашнього господарства та виховання дітей. Вони також були піддані дискримінації та насильству⁵².

⁵⁰ Women in Ancient Greece: URL:<https://www.ancient.eu/article/927/women-in-ancient-greece/> (29.05.2023).

⁵¹ Жінки в Стародавньому Римі: URL: <https://reporter.zp.ua/zhinki-v-starodavnomu-rimi-l-uk.html> (5.06.2023).

⁵² Голубченко, А. Статус жінки у Стародавньому світі та Середньовіччі: теоретико-правовий аспект. Law. State. Technology: URL:<https://doi.org/10.32782/LST/2021-3-1> (5.06.2023).

1.3.7. Ісламська культура

У Ісламській культурі становище жінки також було обмеженим. Жінки не мали права на голосування, володіння власністю або розлучення. Вони також були зобов'язані носити чадру. Жінки в Ісламській культурі були економічно залежними від чоловіків і були відповідальними за ведення домашнього господарства та виховання дітей. Вони також були піддані дискримінації та насильству⁵³.

За законом чоловік мав право розлучитися зі своєю дружиною, але жінка не мала такого права. Якщо жінка хотіла розлучитися зі своїм чоловіком, вона повинна була отримати дозвіл чоловіка або суду. Жінки в ісламській культурі також були зобов'язані носити чадру. Це було пов'язано з тим, що чоловіки вважали, що жінки повинні бути захищені від сторонніх поглядів. У сучасному світі становище жінок у ісламській культурі змінюється. У багатьох ісламських країнах жінки отримують більше прав і можливостей. Наприклад, у деяких країнах жінки мають право голосувати, обиратися на державні посади та отримувати освіту⁵⁴.

Отже, становище жінок в різних культурах Близького Сходу в добу патріархату характеризувалося загальними ознаками, що визначалися соціокультурними, економічними та політичними умовами. Жінки в цьому регіоні були підпорядковані чоловікам і мали обмежені права. Культурні традиції і релігійні переконання часто закріплювали це підпорядкування. Але, важливо відзначити, що існували певні відмінності в становищі жінок між різними культурами Близького Сходу. Деякі регіони могли мати більш ліберальні підходи до ролі жінок, тоді як інші були більш консервативними.

З розвитком часу і суспільного прогресу становище жінок на Близькому Сході поступово почало змінюватися, але питання рівності статей залишається актуальним і в сучасному світі. Боротьба за права та рівність жінок на Близькому Сході та в усьому світі є важливим аспектом соціокультурного

⁵³. Грязневича П. А, Прозорова С. М. *Іслам. Релігія, суспільство, держава*. 1984, 232 .

⁵⁴ Там само.

розвитку, і подальші зміни у цьому напрямку є необхідними для суспільства.

Підсумовуючи зазначимо що, у добу патріархатів, яка характеризувалася великою нерівністю між гендерами, становище жінки на Близькому Сході було суттєво піддане обмеженням та дискримінації. Основними рисами цього періоду були обмежене право на власне рішення та велика залежність від чоловіка.

Жінки повністю підпорядковувалися своїм чоловікам, які мали абсолютну владу над ними. Система розлучень була дуже нерівномірною, оскільки чоловік мав право відокремитися від дружини за своїм бажанням, тоді як жінка не мала можливості розлучитися без згоди чоловіка. Це створювало ситуацію, де жінки були позбавлені контролю над власним сімейним статусом.

Свобода пересування та вибору професії для жінок була значно обмеженою. Жінки не мали права самотійно залишати своє місце проживання, працювати за межами дому або отримувати освіту в навчальних закладах. Ці обмеження суттєво впливали на можливості самореалізації та професійного зростання жінок.

Нерівність у правах власності ще більше відділяла гендерні ролі. Власником усіх активів сім'ї був чоловік, тоді як жінка позбавлена права володіти власністю. Це створювало фінансову залежність жінок від чоловіків та підтримувало їхню вторинність у сімейних відносинах.

Окрім того, нерівність у доступі до освіти та медичної допомоги глибше утверджувала статеві ролі. Жінки мали обмежені можливості отримати освіту та звертатися за медичною допомогою, порівняно з чоловіками. Це стало перешкодою для їхнього особистісного та професійного розвитку.

На становище жінки на Близькому Сході впливають різні соціальні фактори, такі як культурні традиції, економічні умови та політичні умови.

Культурні традиції є одним з найважливіших факторів, що впливають на становище жінки. У багатьох культурах Близького Сходу існують традиції, які обмежують права жінок. Наприклад, у багатьох країнах Близького Сходу жінки повинні носити традиційний одяг, який приховує їхню фігуру. У деяких країнах

Близького Сходу існують традиції, які дозволяють чоловікам бити своїх дружин.

Економічні умови також впливають на становище жінки. У країнах з низьким рівнем економічного розвитку жінки часто змушені працювати за низькою зарплатою, щоб підтримувати сім'ю. Це може призвести до того, що жінки не мають часу на освіту та інші види діяльності.

Політичні умови також можуть впливати на становище жінки. У країнах з авторитарним режимом жінки часто не мають можливості брати участь у політичному житті. Це може призвести до того, що жінки не можуть впливати на політику.

Розглядаючи особливості становища жінки в різних культурах Близького Сходу, можна визначити, що існували значні варіації в підходах до ролі жінки в різних суспільствах. Кожна культура мала свої унікальні особливості та підходи до розподілу гендерних ролей. Однак загальний тренд полягав у тому, що соціокультурні чинники мали визначальний вплив на статус та можливості жінок, що створювало певні схожості в їхньому досвіді, але також враховувало велику різноманітність в історії жіночого піднесення на Близькому Сході.

Становище жінки на Близькому Сході є складним і багатогранним. Воно залежить від різних факторів, зокрема від культурних традицій, економічних умов та політичних умов. У більшості країн Близького Сходу жінка займала підпорядковане становище, але в останні десятиліття спостерігається тенденція до поліпшення її становища.

РОЗДІЛ 2

ЛІЯ ТА РАХІЛЬ: БІБЛІЙНИЙ ПОГЛЯД НА СТАНОВИЩЕ ЖІНКИ

2.1. Образ Лії

У витоках стародавньої історії, коли час мовчить, а лише святі тексти творять наратив, з'являється образ Лії, першої дружини патріарха Якова. Її ім'я стало символом відданості, терпіння та долі в рамках біблійного наративу. Лія - це постать, яка несе в собі глибокі моральні та релігійні смисли, завдяки чому її образ стає предметом вивчення та тлумачення протягом віків⁵⁵.

Почнемо з походження Ім'я Лея має давньоєврейські коріння і тлумачиться по-різному: найчастіше згадується значення «антилопа», рідше «вівця», що асоціюється з граціозністю і втомою; деякі джерела переводять Лею, як «блакитнооку. Це ім'я відображає сприйняття її характеру в контексті її життя, яке, хоч і сповнене труднощами, все ж мало особливий відтінок душевної ніжності та внутрішньої сили⁵⁶.

Лія вперше зустрічається перед нами в сторінках Старого Завіту, у Книзі Буття, де розповідається про патріарха Якова.

Образ Лії не тільки поглиблюється в контексті її родини, але і стає об'єктом тлумачення великою кількістю різноманітних інтерпретацій. Її витривалість та підтримка у важкі часи є важливими аспектами її характеру. Вона стає тим, хто понад усе розділяє радість і тугу своїх дітей, виступаючи у ролі матері та дружини в одній особі⁵⁷.

Лія була обрана Якову для шлюбу без її власної згоди або попередження. Яков, бажаючи одружитися з Рахіль, виявився одружений саме з Лією через хитрість її батька⁵⁸.

Розглядаючи життя Лії, важливо звернутися до її ролі в контексті

⁵⁵ Старозавітний патріарх Яків (Ізраїль), його дружини Рахіль та Лія URL: <http://kurskonb.ru/our-booke/svjat/dok/3.html> (10.06.2023).

⁵⁶ Значення імені Лея: URL: <https://riara.com.ua/znachennya-imeni-leya/>(10.06.2023).

⁵⁷ Старозавітний патріарх Яків (Ізраїль), його дружини: URL: <http://kurskonb.ru/our-booke/svjat/dok/3.html> (11.06.2023).

⁵⁸ Огліч М. *Жінки Біблії*. Біблійний курс Тиміш. 2005, 291.

релігійного образу. Її доля, будучи переплетеною з багатьма труднощами, надає їй рису мучениці, а її послужна природа стає символом покори волі Бога. У світлі цих рефлексій образ Лії отримує нові виміри, а її терпіння стає вічною клятвою вірності в біблійному наративі⁵⁹.

Трагічний момент її життя пов'язаний з душевною раною несправедливості. Несподівано ставши дружиною Якова, вона залишається на периферії його кохання, адже серце Якова належить Рахиль. Таке становище Лії перетворює її образ у символ вірності та підданства, навіть у труднощах⁶⁰.

Лія, як персонаж біблійного наративу, залишає свій слід не лише в контексті релігійної історії, але і як символ сили, вірності та жіночої долі. Її образ перетинає час і культурні контексти, продовжуючи вражати своєю внутрішньою міццю та спроможністю переживати труднощі. Таким чином, Лія залишається важливим пунктом у розумінні релігійної літератури та стає символом відданості, який надихає та збагачує душу світу своєю безсмертною історією⁶¹.

Лія була обрана Яковом не з почуття любові, але вона стала матір'ю багатьох синів, які стали пращурами різних племен Ізраїлю. «Яків любив Рахиль. Коли Бог побачив, що Лія «зненавиджена», то відкрив її утробу, Рахиль же була неплідна(Бут 29:31). Але Лія хотіла чогось більшого, ніж дитини,— вона хотіла кохання Якова. Бачачи, що вся любов належить Рахилі, Лія почувалась нещасною»⁶².

Лія має шестеро синів. Кожен із синів відігравав свою унікальну роль в історії та розвитку народу Ізраїля. Ось їхні імена та короткі відомості:

1. Рувим (Рувен): Перший син Лії та Якова. Його ім'я походить від слова "дивитися, побачити". Лідер ініціативи серед братів.

2. Шимеон: Другий син Лії та Якова. Його ім'я означає "слухати".

⁵⁹ Там само.

⁶⁰ Жінка очима Бога:

URL:https://godwomen.org/index.php?option=com_content&view=article&id=4465:2010-02-28-17-35-29&catid=306:2009-05-27-14-34-31&Itemid=906 (15.06.2023).

⁶¹ Там само.

⁶² Огліч М. *Жінки Біблії*. Біблійний курс. Тиміш 2005, 293.

Відзначився в події з Дині, сестрою, коли вона була ображена.

3. Леві: Третій син Лії та Якова. Його ім'я пов'язане з "приєднатися". Предок левітів, одного з ізраїльських колін.

4. Юда: Четвертий син Лії та Якова. Його ім'я пов'язане з "вдячність" або "похвала". З нього походить ізраїльське плем'я Юда, яке стало важливим в історії народу.

5. Ісахар: П'ятий син Лії та Якова. Його ім'я може означати "мій наймит". Людина з глибоким розумінням часу.

6. Завулон: Шостий син Лії та Якова. Його ім'я асоціюється з "дарований". Його територія розташовувалася біля моря, і він ставав морським торговцем. Ці сини Лії відігравали важливу роль у формуванні старозавітного Ізраїлю та подальшому розвитку народу. Кожен із них мав свої характеристики та вніс внесок у релігійні та історичні події⁶³.

Лія завжди прагнула кохання Якова: її переповнює гіркота, у неї проблеми з сестрою, а Рахиль постійно ревнує до Лії, бо сама вона бездітна. Лію турбує і те, що про неї говорять жінки. Вона думає так: "Якщо в мене буде ще син, я називатися щасливою". У їхньому житті відбувається інша подія: Лія бореться за кохання свого чоловіка⁶⁴. Але й Рахиль всією душею прагне, щоб Яків віддав перевагу їй. Якимось старший син Лії та Якова назбирав на полі мандрагори: "І пішов Рувим за тих днів, коли жато пшеницю, і знайшов на полі мандрагорові яблучка, і приніс їх до Лії, матері своєї. І сказала Рахиль до Лії: Дай мені з мандрагорових яблучок сина твого!"(Бут 30:14)⁶⁵.

Відповідь Лії була цікава і сповнена зухвалості: А та відказала їй: Чи мало тобі, що забрала мого чоловіка? І забереш також мандрагорові яблучка сина мого? (Бут 30:15). Ми бачимо, що між сестрами йшла постійна боротьба за увагу Якова⁶⁶. Але Рахиль так стало шкода Лію, що вона каже їй: ому то він ляже з тобою цієї ночі за мандрагорові яблучка сина твого!(Бут 30:15).

⁶³ Дванадцять синів Якова (Ізраїлю): URL: https://dzen.ru/a/X9_8j8gIJ2APZuTU?experiment=948515 (15.06.2023).

⁶⁴ Огліч М. *Жінки Біблії*. Біблійний курс. Тиміш 2005, 293.

⁶⁵ Там само.

⁶⁶ Огліч М. *Жінки Біблії*. Біблійний курс. Тиміш 2005, 294.

В цьому випадку Рахиль ухвалила не мудре рішення. З одного боку, їй було шкода Лію, а з іншого її охопило бажання отримати мандрагори. Якщо ти не контролюєш тілесних пожадливістей: заповнення фізичних потреб, бажання їсти чи мати щось, то вони принесуть великі проблеми у твоє сімейне життя або в твої особисті взаємини з Богом⁶⁷.

Отже, ми бачимо Рахиль, що поспішила, і Лію, сповнену зухвалості, яка каже: "Хіба мало, що ти відібрала у мене чоловіка?"(Бут 30:15). Ми бачимо постійну ворожнечу, сварки, звинувачення, і все через один невірний ріпок, наслідки якого вплинули на їхнє життя. Дві сестри, у яких могли б бути прекрасні стосунки, у цій ситуації ненавидять одна одну. Одне спричиняє інше, і проблеми не закінчуються. Ми бачимо, як Рахиль запитує Лію: "Може дати мені мандрагори твого сина?" А потім каже: "Добре, йди до Якова. Цієї ночі ти можеш прийти до мого чоловіка"(Бут 30:15).

З цього можна зробити висновок, що Лія не була схожа на Якова, а Рахиль вирішувала, з ким він проведе ніч. У 16 вірші ми читаємо: "І прийшов Яків з поля ввечері, а Лія вийшла назустріч і сказала: Увійдеш до мене, бо справді найняла я тебе за мандрагорові яблучка сина мого. І лежав він із нею ночі тієї". Цей вірш нічого не говорить про ставлення Якова⁶⁸.

Так, спочатку ми бачимо нещасну і страждаючу Лію, тому що вона нелюба. Вона засмучена, але сподівається і обнадіює себе думкою, що завдяки дітям, даних Богом, завоює любов чоловіка, і він покохає її, так само як і Рахиль. Ми бачимо, що Рахиль, через мандрагор сина Лії говорить їй: "Ти можеш бути з Яковом"(Бут 30:15)⁶⁹.

Ми бачимо, що між Лією та Рахиллю існували суперечки, і хоча вони були сестрами, вони не мали взаєморозуміння. Звичайно ж, причиною цього був Яків. Яків любив Рахиль, а Лія хотіла бути коханою так само, як і Рахиль. Будь-яка дружина хоче бути коханою своїм чоловіком.

⁶⁷ Там само.

⁶⁸ Огліч М. *Жінки Біблії*. Біблійний курс. Тиміш 2005, 295-296.

⁶⁹ Іван Голуб. *ЖІНКИ В БІБЛІЇ* URL: <http://kyiv-pravosl.info/2023/04/30/zhinky-v-bibliji/> (20.06.2023).

Ми знаємо, що Бог наказав чоловікові любити дружину, а дружині підкорятися чоловікові: “Жінки, підкоряйтеся чоловікам своїм, як Господу. Бо чоловік — голова над жінкою своєю, як Христос — голова над церквою. Ісус Христос — Спаситель церкви, тіла Свого. Але як церква кориться Христу, так і жінка мусить коритися чоловікові у всьому. Чоловіки, любіть жінок своїх, як Христос полюбив Свою церкву, та віддав Себе за неї в жертву” (Еф 5:22-25). Бог знає, що кожна жінка має потребу бути коханою. Дружина сама любить чоловіка і хоче служити йому. Ми бачимо вірність Лії: щоразу, народжуючи дитину, вона дякувала Богові, і за всяку ціну бажала завоювати увагу чоловіка. Бог бачив усі її переживання. Він знав стан Лії, знав, що вона нелюба, бачив, що вона не отримує тієї ж уваги від Якова, що й Рахиль. Бог благословив Лію і втішив її дітьми, яких вона народила. Бог бачить нашу ситуацію, Він чує наші молитви щоразу, коли ми приходимо до Нього з покайням. Лія також була прикладами віри та надії. Вона вчить нас покладатися на Бога навіть у важкі моменти. Її життєвий шлях служить взірцем віри та терпіння⁷⁰.

Лія стикалася з неприйняттям та відчуттям неповноцінності в порівнянні з Рахиль, яка була бажаною дружиною Якова. Незважаючи на внутрішні конфлікти, Лія була матір'ю багатьох дітей Якова і відіграла важливу роль у створенні родини. «І побачив Господь, що зненавиджена Лія, і відкрив її утробу, а Рахиль була неплідна»(Бут. 29:31).

Ще одним аспектом прикладу Лії є її здатність бачити божественну руку в своєму житті, навіть у труднощах. Вона розуміє, що Бог має свої плани та шляхи, і вона готова покладатися на Нього⁷¹.

Це вчення важливо для тих, хто шукає внутрішню рівновагу та розуміння в ситуаціях, які видаються невірноваженими. «І завагітніла Лія, і сина породила, і назвала ім'я йому: Рувім, бо сказала була: „Господь споглянув на долю мою, бо тепер покохає мене чоловік мій!“ І завагітніла вона ще, і сина

⁷⁰ Іван Голуб. *ЖІНКИ В БІБЛІЇ* URL: <http://kyiv-pravosl.info/2023/04/30/zhinky-v-bibliji/> (28.06.2023).

⁷¹ Тим Келлер. Девушка, которая была никому не нужна. О судьбе Лии: URL:

<https://www.invictory.org/articles/family/4959-devushka-kotoraya-byla-nikomu-ne-nuzhna-o-sudbe-lii> (29.06.2023).

породила, і сказала: „Господь почув, що я зненавиджена, і дав мені також цього.

І назвала ймення йому: Симеон. І завагітніла вона ще, і сина породила, і сказала: „Тепер цим разом буде до мене прилучений мій чоловік, бо я трьох синів породила йому“. Тому й назвала ім'я йому: Левій. І завагітніла вона ще, і сина породила, і сказала: „Тим разом я буду хвалити Господа!“ Тому назвала ім'я йому: Юда. Та й перестала роджати»(Бут 29:32-35).

Згідно з традиціями і етнографією, дружина в стародавньому Ізраїлі мала виконувати такі обов'язки:

1. Будувати сім'ю та народжувати дітей

Лія народила Якову шість синів та доньку, з яких п'ятеро стали родоначальниками 12 племен Ізраїлю. Це було великим досягненням для жінки в ті часи.

2. Забезпечувати затишок і комфорт у домі

Лія була працьовитою жінкою, яка добре вміла вести господарство.

3. Допомогати чоловікові у його справах

Лія підтримувала Якова у його роботі і завжди була готова прийти йому на допомогу.

Лія була вірною і люблячою дружиною. Вона знала, що Бог любить її, навіть якщо її чоловік не любив. Вона також знала, що Бог може використати її для того, щоб виконати Свою волю. Лія була прикладом віри в те, що Бог може використовувати навіть тих, хто відчуває себе нелюбимим або незахищеним⁷².

Лія була важливою жінкою в історії спасіння, оскільки вона була матір'ю Юди, з якого походить Месія. Юда був прабатьком Ісуса Христа, який є Спасителем світу(Лк 3:23, Лк 3:33-34).

Загалом, Лія та Рахіль були важливими жінками в історії спасіння. Вони були матерями дванадцяти племен Ізраїлю, а через них - основою християнської церкви. Їхні історії є нагадуванням про те, що Бог може використовувати навіть тих, хто відчуває себе нелюбимим або незахищеним.

⁷² ЖЕНЩИНЫ БИБЛИИ: URL: <https://hristadelfiane.org/books/wom/6.htm> (5.07.2023).

Її образ також може відображати поняття самоприниження, готовності жертвувати своїми власними прагненнями для блага інших. Образ Лії підкреслює складність та труднощі, з якими жінки можуть стикатися в суспільстві, а також їхню здатність до самопожертви та важливий внесок у створення сімейного оточення. Це дозволяє розуміти різноманітні аспекти жіночої ідентичності в біблійних наративах.

2.2. Образ Рахилі

У витоків релігійної спадщини стародавнього світу, де таємниці життя і віри переплітались, історія Рахиль виступає як виток історичного наративу, збереженого в священних текстах. Її ім'я стало символом кохання, відданості і важливого етапу в історії стародавнього Ізраїлю⁷³.

Рахиль, дочка Лавана, з'являється перед нами як центральна фігура в одному з найцікавіших розділів Старого Завіту – книзі Буття. Її ім'я стало причіпкою до різних історичних, релігійних і літературних образів, і її життя наділене численними смислами, які вражають своєю глибиною і значущістю.

На початку цієї дивовижної історії стоїть дівчина, народжена в сім'ї Лавана, далеко від своїх коренів. Сплетінням обставин, коханням і трагедією вона стає улюбленою дружиною Якова, одного з патріархів Ізраїлю. Її краса описується як бездоганна, а її пристрасть до Якова виростає в глибоке і вірне кохання, яке випромінює через віки⁷⁴.

Історія Рахиль є історією непересічної жінки, що знаходить своє місце в складному світі давніх традицій і вір. Її образ вражає своєю силою і внутрішньою красою, а також трагічними обставинами її короткого життя. Той образ, який уособлює Рахиль, став каталізатором для численних обговорень і тлумачень, вражаючи своєю актуальністю в сучасному світі⁷⁵.

Пригадуючи її дитинство в родині Лавана, знаходимо передумови для її

⁷³ ЖЕНЩИНЫ БИБЛИИ: Рахиль: URL: <https://hristadelfiane.org/books/wom/6.htm> (5.07.2023).

⁷⁴ Там само.

⁷⁵ Праведная Рахиль, жена ветхозаветного патриарха Иакова, Библейская энциклопедия URL: <https://ortox.ru/sv/pravednaya-rakhil-zhena-vetkhozavetnogo-patriarkha-iaкова/> (7.07.2023).

подальшої долі. Згідно із традиціями, Рахиль була сестрою Лії, і вже в її ранніх роках виявляються ознаки того, що вона буде видатною красунею. Однак її краса, хоч і неперевершена, стає не єдиною рисою, яка привертає увагу Якова⁷⁶.

Зустріч з Яковом є переломним моментом в житті Рахиль. Історія їхнього знайомства, взаємопочуття та кохання виткана складними нитками долі. Рахиль стає обраною для Якова, а їхня любов перетворюється в міцний зв'язок, незважаючи на важкі випробування. «І покохав Яків Рахиль, та й сказав: „Я буду сім літ служити тобі за Рахиль, молодшу дочку твою“» (Бут. 29:18).

Рахиль залишається символом вірної коханої і безтурботної матері, хоч її життя було коротким і наповненим трагічними випробуваннями. Її образ нагадує нам про важливість внутрішньої міцності та надійності в обличчі труднощів. Таким чином, історія Рахиль залишає свій слід у світовій літературі та релігійних текстах як виток кохання і вірності, які несуться крізь час та культурні контексти⁷⁷.

Рахиль:

1. Рахиль, у коханні Якова, народила йому Йосипа та Веніаміна

(Бут 30:24, Бут 35:16).

2. Йосип став ключовою фігурою в історії спасіння Ізраїльського народу, бо через його здатність до передбачення від Бога врятувався Єгипет та багато народів від голоду.

3. Рахиль була дуже вродлива «Очі ж Лії були хворі, а Рахиль була гарного стану та вродливого вигляду»(Бут 29:17).

Разом з синами Лії та Рахиль, ізраїльтяни утворили дванадцять племен, і їхні нащадки стали основою народу, який мав важливе місце в історії спасіння.

Рахиль була молодшою дружиною Якова. Вона була красивою жінкою, яку Яків дуже любив. Однак вона була безплідною, і це викликало у неї велике горе. Рахиль була прикладом віри в те, що Бог може виконати Свою волю, навіть коли все здається безнадійно. Вона вірила, що Бог може дати їй дітей,

⁷⁶ Огліч М. *Жінки Біблії*. Біблійний курс. Тиміш 2005, 307-309.

⁷⁷ Там само.

навіть якщо вона була безплідною. Рахиль також була прикладом віри в те, що Бог може використовувати навіть тих, хто відчуває ревності або горі. Вона ревнувала Лію за її плідність, але вона також була відданою дружиною і матір'ю⁷⁸.

Можливо, нам важко зрозуміти точку зору Рахилі, проте стародавні шлюбні практики на Близькому Сході вказують, що неплідні жінки іноді вважали за припустиме передати своєму чоловікові свою служницю з метою народження спадкоємця⁷⁹. «Я розмножу твоє потомство, і воно стане таким численним, як зорі на небі. Я дам твоєму потомству всі ці землі, і через нього всі народи землі здобудуть для себе благословення»(Бут. 22:17).

Яків пояснив, що лише Бог може дати їй синів і таким чином вона посприє виконанню Божої обіцянки. «Потім Бог згадав про Рахиль, він вислухав її та зробив так, що вона завагітніла. Тож вона завагітніла і після того, як народила сина, вигукнула: «Бог зняв з мене ганьбу!» І вона дала йому ім'я Йосип, сказавши: «Нехай Єгова додасть мені ще одного сина»(Бут 30:22-25).

Рахиль була прикладом Божої любові. Вона була ревнивою жінкою, але вона також була відданою дружиною і матір'ю. Рахиль вірила, що Бог може дати їй дітей, навіть якщо вона була безплідною⁸⁰.

І Бог благословив її двома синами: Йосипом і Веніаміном. «І згадав Бог про Рахиль, і вислухав її Бог, і відчинив їй утробу (Бут 30:22).

Йосип став важливою постаттю у Старому Завіті. Він був вірним слугою Бога і врятував свій народ від голоду. Веніамін був засновником одного з дванадцяти племен Ізраїлю(Бут. 40).

Рахиль була прикладом того, як Бог може виконати Свою волю, навіть коли все здається безнадійно.

Історія Рахиль, яка є важливою частиною світової релігійної спадщини,

⁷⁸ Яків і Рахиль — кохання, перевірене часом: [https://credo.pro/2019/02/231153\(1.08.2023\)](https://credo.pro/2019/02/231153(1.08.2023))

⁷⁹ Ветхозаветный патриарх Иаков (Израиль), его жены Рахиль и Лия: URL:<http://kurskonb.ru/our-booke/svjat/dok/3.html> (3.08.2023).

⁸⁰ Огліч М. *Жінки Біблії*. Біблійний курс. Тиміш 2005, 310.

служить ілюстрацією того, які гіркі наслідки може мати багатошлюбність. Рахіль та її сестра Лія були частинами складної інтриги та змагань за увагу свого спільного чоловіка, патріарха Якова. Ця історія взята з Біблії та є частиною родоводу, що визначає походження історичного народу Ізраїлю.

Важливо врахувати, що стародавні шлюбні угоди, виявлені на Близькому Сході, розкривають, що для неплідної жінки було прийнятним віддати своєму чоловікові служницю з метою народження спадкоємця. В контексті історії Рахіль це може пояснити її вчинок передачі своєї служниці Білги для народження дитини. Такі дії свідчать про те, наскільки складним та жорстоким був соціокультурний контекст того часу⁸¹.

Рахіль, як улюблена дружина Якова, мала велике прагнення мати дітей, але, на жаль, вона була неплідною. Її сестра Лія, яка також була дружиною Якова, мала багато дітей, але не має улюбленця Якова. Це конфлікт в спільноті та в сім'ї призвів до складнощів і драматичних ситуацій.

З іншого боку, історія Рахиль та Лії стала частиною обітниці, яку Бог зробив Авраамові, пращури обраного народу: "Коли Бог давав обітницю Авраамові, не маючи ким більшим поклястися, поклявся Собою, кажучи: Я поблагословлю тебе вельми і дуже розмножу! Тож, будучи довготерпеливим, він одержав обітницю(Евр 6:13-15).

Обіцянка про народження великого народу була визначальною, і через цих двох жінок Господь почав сповняти цю обіцянку. Історія їхнього життя і взаємовідносин нагадує про те, що Бог працює через недосконалих людей для виконання своїх намірів.

Історія Рахиль показує, які гіркі наслідки має багатошлюбність. Стає зрозумілим, чому на початку людської історії Бог встановив норму, що шлюб — це союз одного чоловіка й однієї жінки «А Він відповів і сказав: „Чи ви не читали, що Той, Хто створив споконвіку людей, „створив їх чоловіком і жінкою?“ І сказав: „Покине тому чоловік батька й матір, і пристане до

⁸¹ Ветхозаветные женщины, "Слово истины": URL: <https://chve.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/Ветхозаветные-женщины-Винс.htm> (07.09.2023).

дружини своєї, — і стануть об'є вони одним тілом“, тому то немає вже двох, але одне тіло. Тож, що Бог спарував, — людина нехай не розлучує!»(Мт. 19).

Бог встановив норму, що шлюб — це союз одного чоловіка й однієї жінки, щоб забезпечити щастя і благополуччя сім'ї. Багатошлюбність порушує цю норму і може призвести до негативних наслідків⁸².

2.3. Значення історії Лії та Рахилі для сучасності

Жіноцтво є необхідною та важливою складовою частиною суспільства, яка відображає багатогранність ролей та внесок жінок у розвиток людства. Зазначається, що існує велика кількість літературних, мистецьких та історичних творів, присвячених жінкам, які відіграли ключову роль у неперевершеному художньому і літературному спадку⁸³.

Жінка, з своєю унікальною сутністю, стала джерелом натхнення для безлічі творців. Художники втілювали її образ у витворах образотворчого мистецтва, намагаючись передати її красу та внутрішню сутність на полотні. Поети відзначали її гідність та життєву мудрість у своїх віршах, відтворюючи емоційні аспекти жіночого буття. Прозаїки розповідали історії жінок, висвітлюючи їхні ролі та внесок у різноманітні сфери життя⁸⁴.

Історики звертали увагу на важливий внесок жінок у формування і розвиток суспільства, розкриваючи їхню роль у ключових історичних подіях та вказуючи на значущі вклади в науку, освіту, політику та інші галузі⁸⁵.

Лія та Рахиль, як дві сестри, обидві були дружинами Якова, патріарха Ізраїлю, і вони відіграли значущу роль в історії спасіння, що розкривається в Біблії. Їхні життєві шляхи та внесок в створення народу Ізраїлю мають свої власні особливості.

Історія Лії та Рахиль, знаходячись у глибинах стародавнього тексту

⁸² Що Біблія говорить про шлюб? URL:<https://www.jw.org/uk/біблійні-вчення/запитання/біблія-про-шлюб/> (09.09.2023).

⁸³ О. В. Кабайкіна, О. А. Сущенко *Трансформація ролі жінки в сучасному суспільстві*: https://vestnik.socio.msu.ru/jour/article/view/293?locale=ru_RU (17.09.2023).

⁸⁴ Там само.

⁸⁵ Мельник Т. М. *Міжнародний досвід гендерних перетворень* Київ 2004, 320.

Біблії, має велике значення для нашого сучасного світу. Ці дві жінки виявилися не лише частинами давньої історії, але й ключовими фігурами, які несуть важливі уроки та послання.

Історія Лії та Рахилі має велике значення для сучасності. Вона є нагадуванням про те, що:

1. Бог завжди працює в житті людей, навіть тих, хто відчуває себе нелюбимим або незахищеним.

2. Бог може використовувати навіть найнеочікуваніших людей для досягнення Своїх цілей.

3. Віра в Бога може допомогти нам подолати будь-які труднощі⁸⁶.

Історія Лії та Рахилі також є прикладом того, як жінки можуть бути сильними та впливовими в історії спасіння. Лія та Рахиль були відданими дружинами та матерями, які зіграли важливу роль у формуванні Божого народу. У сучасному світі ми часто стикаємося з труднощами та викликами. Ми можемо відчувати себе нелюбимими або незахищеними. Однак історія Лії та Рахилі нагадує нам про те, що Бог завжди з нами. Він любить нас і завжди готовий допомогти нам подолати будь-які труднощі.

1. Значення народження Юди для сучасності

Народження Юди для сучасності має велике значення, оскільки він був предком Ісуса Христа. Ісус Христос є Месією, який був посланий Богом, щоб врятувати людей від гріха і смерті.

Юда був родоначальником Юдейського племені, яке було одним з дванадцяти племен Ізраїлю. Юдейське плем'я було обрано Богом, щоб бути народом, з якого прийметься Месія.

Юда був відомий своєю мудрістю та справедливістю. Він був одним із 12 патріархів Ізраїлю, які були духовними лідерами народу⁸⁷.

Отже, народження Юди має велике значення для сучасності, оскільки воно є частиною великої історії спасіння та віри. Юда, як родоначальник

⁸⁶ Огліч М. *Жінки Біблії*. Біблійний курс. Тиміш 2005, 315.

⁸⁷ ИУДА, СЫН ИАКОВА: <https://drevo-info.ru/articles/27716.html> (20.09.2023).

Юдейського племені, став важливим ланкою у ланцюгу подій, що ведуть до приходу Месії, Ісуса Христа. Його мудрість, справедливість і вірність Богу слугують натхненням для нас у подоланні труднощів і вірному служінні⁸⁸. Народження Юди є символом надії та віри в Божий план для спасіння людей. Його життєвий шлях вказує нам, що навіть у найскладніших моментах віра в Бога може привести до великих благословінь і служіння Його волі. Таким чином, історія Юди надихає нас жити вірно і впевнено, сподіваючись на світле майбутнє, яке Бог має для нас.

2. Значення народження Йосипа для сучасності

Народження Йосипа для сучасності має велике значення.

1. Йосип був відомий своєю мудрістю та прозорливістю. Він був здатний тлумачити сни, і його пророцтва завжди збувалося.

2. Йосип був також відомий своєю добротою та милосердям. Він піклувався про свій народ, навіть коли той був його ворогом.

3. Народження Йосипа було важливим моментом у історії спасіння. Воно було знаком того, що Бог завжди піклується про Свій народ, навіть коли вони страждають.

4. Йосип був прикладом того, як ми можемо бути мудрими та прозорливими. Це може бути актуально для людей, які займають керівні посади або несуть відповідальність за інших.

5. Йосип був прикладом того, як ми можемо бути добрими та милосердними. Це може бути актуально для людей, які живуть у світі, де багато страждань⁸⁹.

Народження Йосипа - це історія надії та натхнення. Воно показує нам, що навіть у найтемніші часи Бог завжди з нами.

Рахіль була прикладом того:

1) як жінки можуть бути сильними та впливовими. Це може бути

⁸⁸ Там само.

⁸⁹Скляр Р. *Йосип як прообраз Месії: невідома версія*: <http://xic.com.ua/biblija-pro/4-biblija-pro/461-josyp-jak-proobraz-mesiji-nevidoma-versija> (24.09.2023).

актуально для жінок, які відчують себе пригніченими або недооціненими;

2) як віра в Бога може допомогти нам подолати труднощі. Це може бути актуально для людей, які переживають труднощі або кризи;

3) як ми можемо бути милосердними до тих, хто нас зрадив. Це може бути актуально для людей, які були зрадженими або обдуреними⁹⁰.

Народження Йосипа та історія Рахіль є символами надії, віри та милосердя, які мають важливе значення для нашого життя сьогодні. Вони нагадують нам про те, що в Бозі можливе все, і навіть у важкі часи ми можемо знаходити віру та силу для подолання труднощів.

Історія Лії та Рахилі має велике значення для сучасності. Вона є нагадуванням про те, що:

1. Жінки можуть бути сильними та впливовими.

2. Жінки можуть подолати будь-які труднощі, якщо вони мають віру в Бога. Історія Лії та Рахіль стала важливим джерелом натхнення для сучасних жінок, нагадуючи їм про їхню силу, рішучість та впливовість. Обидві сестри виявили себе як приклади того, як жінки можуть впливати на формування історії та грати ключову роль у створенні націй. Лія, незважаючи на свою початкову нелюбов, залишалася сильною та вірною, вірячи в Бога та народжуючи синів. Її віра і вплив у справах сім'ї свідчать про те, що навіть у складних обставинах жінка може знайти силу і подолати труднощі⁹¹.

Рахиль, у свою чергу, представляє приклад сміливості та рішучості. Її готовність зробити все, щоб мати дітей, і врешті-решт доведена відповіддю Бога на її молитви, підкреслює силу внутрішнього прагнення та віри⁹².

Лія та Рахиль виступають як ключові постаті в історії спасіння, і їхні життєві шляхи служать натхненням для нас сьогодні. Ці дві жінки, навіть у своїй звичайності, виявилися необхідними для вирішальних моментів в історії народу Ізраїлю. Лія, відчуючи нелюбов свого чоловіка, протягом багатьох

⁹⁰ Рахиль, жена ветхозаветного патриарха Иакова: <https://ortox.ru/sv/pravednaya-rakhil-zhena-vetkhovzetnogo-patriarkha-iaкова/> (26.09.2023).

⁹¹ Огліч М. *Жінки Біблії*. Біблійний курс. Тиміш 2005, 317.

⁹² Там само.

років стала матір'ю шести синів, серед яких були Леві та Юда. Її віра та послух перед Богом були визнані, і саме від її нащадків зійшов Христос. Нелегке життя Лії є свідченням того, як Бог використовує тих, кого суспільство може вважати менш цінними, для великих справ. Рахиль, хоч і ревнувала до своєї сестри, була важливою фігурою в історії спасіння завдяки своєму синові Йосипу. Її відданість Якову та виховання Йосипа як важливого дійового учасник в історії свідчать про те, як Бог використовує навіть злободенні емоції для досягнення своїх намірів⁹³.

Історія Лії та Рахиль надихає нас розглядати кожную постать як важливий ланцюг в історії Божого спасіння, навіть якщо їхні ролі здавались складними або несправедливими.

Отже, історія Лії та Рахиль слугує джерелом натхнення для всіх жінок, надихаючи їх бути сильними, вірними собі та впливовими в своєму житті. Вона підкреслює важливість віри в Бога та власних сил, навіть коли обставини здаються важкими.

Підсумовуючи ми бачимо, що в будь-якому випадку, Бог продовжує виконувати свій великий намір, послуговуючись недосконалыми, але вірними йому людьми. Як і в історії Лії та Рахиль, обидві сестри, як і кожна з нас, мали свої слабкості і вроджені недоліки. Проте через цих жінок, Бог почав втілювати обіцянку, яку дав своєму слугі Авраамові. Таким чином, влучно визначити, що Рахиль і Лія "збудували Ізраїлів дім"(Рут 4:11).

Священні писання ведуть нас через історію Рахиль і Лії, щоб показати, як Бог використовує складні ситуації та людей із своїми вадами для досягнення своїх великих планів. Рахиль і Лія, відомі своєю взаємною ревністю та конфліктами, але все ж служили важливим інструментом в руках Божих. Їхні історії стали частиною того великого нарративу, який спрямований на здійснення спасіння для людства⁹⁴.

Бог не тільки приймає людей такими, як вони є, але і використовує їхні

⁹³ Огліч М. *Жінки Біблії*. Біблійний курс. Тиміш 2005, 317-318.

⁹⁴ Огліч М. *Жінки Біблії*. Біблійний курс. Тиміш 2005, 320.

слабкості та обставини для реалізації власних планів. У випадку Рахиль і Лії, навіть через їхні особисті та сімейні труднощі, Бог продовжував творити величезне діло. Це дає нам важливий урок про те, як Божа сила може проявлятися в слабостях людей.

Отже, історія Рахиль і Лії залишається не лише унікальним наративом біблійних часів, але й важливим підручником для нас сьогодні. Їхні взаємини, труднощі та вірність стали втіленням того, як Бог веде свій народ до великих подій та виконання обіцянок.

РОЗДІЛ 3

ЖІНОЧА ДОЛЯ В ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНОСТІ

3.1. Образ жінки в біблійному тексті

У великому образі світової літератури та духовної спадщини, Біблія, відзначається своєю унікальною здатністю вражати та надихати своїми словами. Винятково важливе місце в її текстах відводиться співвідношенню чоловіка та жінки, яке визначається в самому акті створення людини. Цей текст: “І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх”, знайдений у Бутті 1:27, виокремлює ключовий елемент взаємин між обома статями, надаючи нам змогу розглядати та розуміти їх рівність в Божому образі⁹⁵.

Цитата чітко стверджує, що Бог створив людину на Свій образ, наділяючи її Божественними якостями. Це відкриває глибокий сенс божественної природи людини та надає їй унікальний статус серед інших творінь. Згадка про створення людини на образ Божий акцентує на тому, що в кожній із нас є щось від Бога, віддзеркалення тієї святості та досконалості, яка є в Самому Творці⁹⁶.

Значущим моментом є також те, що Бог створив людину як чоловіка та жінку. Це важливе наголослення рівноправ'я обох статей у Божому створінні. Усім було відомо, що обидві статі є важливими та взаємозалежними в духовному та соціальному плані. З цього походить визнання рівності чоловіка і жінки в очах Бога, що зробило цю концепцію основоположною для багатьох релігійних та культурних груп. Вони рівні але різнофункціональні, кожен має свою роль та відповідальність.

Найперша згадка про жінку в Біблії має такий зміст: «І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх»(Бут.1:27).

⁹⁵ Хомяк М.І. ЖІНКА В БІБЛІЇ: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/263.pdf> (05.10.2023).

⁹⁶ Там само.

В біблійному тексті образ жінки є невід'ємною та значущою частиною розглядуваної теми. Священні писання мають багато місць, що стосуються жінок, які визначають їхню роль, значення та взаємодію з іншими персонажами. Зокрема, перша згадка про жінку в Біблії, знайдена у Бутті 1:27, встановлює фундаментальний контекст для розуміння образу жінки в божественному та людському плані.

Ця тема відзначається різноманіттям аспектів, що включають ролі, взаємовідносини та символіку жіночого образу в біблійному наративі. Різні персонажі, від матеріархатичних фігур, таких як Марія та Єва, до великих пророчиць та жінок зі суперечливими долями, як Юдита або Рут, сприяють багатогранній інтерпретації образу жінки в контексті біблійної традиції⁹⁷.

Біблія висвітлює багато жіночих постатей, що відіграли значущу роль у різних періодах свого життя. Ці жінки, представлені в священних текстах, різноманітні за характерами, обставинами та внеском у розвиток біблійних подій. Низка цих видатних жіночих постатей стала символами віри, мудрості, відданості та сили. Марія, мати Ісуса, є однією з найвизначніших жінок у біблійній традиції. Її роль у рождественському наративі, виявлення божественної благодаті через її материнство, надає їй винятковий статус в християнській теології. Інші жінки, такі як Есфірь (Єврейська обранка, яка врятувала свій народ від загибелі), Девора (пророчиця та суддя), або Рут (воплощення вірності та взаємопідтримки) також відзначаються своїми унікальними внесками⁹⁸.

Ім'я нашої першої матері, Єви, що перекладається як «життя» чи «жива», несе в собі глибокий символізм. Вона ввела життя усім людським поколінням, хоча разом із нею у світ потрапив гріх, смерть і страждання.

У давньоєврейській мові, ім'я Єва не лише позначає «той, хто дає життя тілу», але й «той, хто дає життя розуму». Як родоначальниця та мати, вона

⁹⁷ Знаменитые женщины в библии: URL:<https://dzen.ru/a/YFKfGlcmbHzNbcas> (05.10.2023).

⁹⁸ Женщины в Библии: чему учит их пример?: [https://www.jw.org/ru/библейские-учения/вопросы/женщины-в-библии/\(10.10.2023\)](https://www.jw.org/ru/библейские-учения/вопросы/женщины-в-библии/(10.10.2023)).

передає своїм нащадкам духовне життя⁹⁹. Єва стала матір'ю всіх живих і, одночасно, і грішників, і праведників. Бог зробив обітницю Єві, що її «насіння» подолає «голову» змієві (Бут.3:15). Єва порушила чітку заповідь Бога, так само як і Адам. Обидва були створені як досконалі істоти з вольовим вибором та можливістю розвивати богоугодні якості, такі як любов і мудрість (Бут.1:27). Незважаючи на те, що Єва знала про можливі наслідки, вона піддалася обману, вважаючи, що непослух передбачить для неї лише вигоду. Вона з'їла плід і спробувала залучити до цього і свого чоловіка (Бут.3:1-6; 1Тим.2:14).

Життєвий приклад Єви служить попередженням про небезпеку допущення неправильних бажань. Навіть при явних заповідях Бога, вона в собі виростила непереборний прагнення до того, що не належало їй (Бут.3:6; 1Ін. 2:16). Ім'я нашої першої матері, Єви, що перекладається як «життя» чи «жива», несе в собі глибокий символізм. Вона ввела життя усім людським поколінням, хоча разом із нею у світ потрапили гріх, смерть і страждання¹⁰⁰.

У давньоєврейській мові, ім'я Єва не лише позначає «той, хто дає життя тілу», але й «той, хто дає життя розуму». Як родоначальниця та мати, вона передає своїм нащадкам духовне життя. Єва стала матір'ю всіх живих і, одночасно, і грішників, і праведників. Бог зробив обітницю Єві, що її «насіння» подолає «голову» змієві (Бут.3:15). Єва порушила чітку заповідь Бога, так само як і Адам. Обидва були створені як досконалі істоти з вольовим вибором та можливістю розвивати богоугодні якості, такі як любов і мудрість (Бут.1:27). Незважаючи на те, що Єва знала про можливі наслідки, вона піддалася обману, вважаючи, що непослух передбачить для неї лише вигоду. Вона з'їла плід і спробувала залучити до цього і свого чоловіка (Бут.3:1-6; 1Тим.2:14). Життєвий приклад Єви служить попередженням про небезпеку допущення неправильних бажань. Навіть при явних заповідях Бога, вона в собі

⁹⁹ Значення імені Єва: походження та символіка: <https://resmus.com.ua/poradi-dlya-domu/znachennya-imeni-ieva-rokhodzhennya-ta-simvolika.html> (10.10.2023).

¹⁰⁰ Ким була Єва в Біблії?: <https://uk.biblequest.biz/who-was-eve-bible> (10.10.2023).

виростила непереборний прагнення до того, що не належало їй (Бут.3:6; 1 Ін. 2:16).

Маріам, сестра Мойсея та Арона, володіла значною роллю у світлі Біблії. Як першу жінку, вказану як пророчицю, вона відігравала важливу частину у передачі Божих повідомлень. У Ізраїлі Маріам займала видатне положення, спільно з іншими вона виспівувала пісню подяки після поразки єгипетського війська в Червоному морі (Вихід 15:1, 20, 21).

Проте, з часом Маріам і Арон висловили незадоволення Мойсеєм, вірогідно, спровоковане гордістю та ревностями. Бог, як «слухач», висловив суворі зауваження обом (Чис.12:1-9). Маріам була вражена проказою, як явної відповіді на її невдоволення. Після благань Мойсея, Бог виздоровив Маріам, яка прожила за межами табору Ізраїлю сім днів (Чис.12:10-15). Біблія зафіксувала, що Маріам змінила своє ставлення. Століттям пізніше, Бог нагадав про її важливу роль у історії Ізраїлю (Мих.6:4).

Історія Маріам свідчить про те, що Богу не байдуже до того, як його слуги взаємодіють та висловлюються один про одного. Важливо уникати гордості та ревностей, які можуть запятнати ім'я інших, щоб приносити радість Богові¹⁰¹.

Сара, дружина Авраама та мати Ісаака, вражала своєю вірою, залишаючи комфортне життя в місті Ур, щоб слідувати Божим обіцянкам, адресованим її чоловікові Аврааму. Боже наказання вирушити в неизвідану землю Ханаану супроводжувалося обіцянкою благословення та великого народу (Бут.12:1-5). І, можливо, було близько 60, коли вони почали своє кочове життя в наметах. Незважаючи на ризики, Сара підтримувала Авраама, слідуючи за Божим керівництвом (Бут.12:10,15)¹⁰².

Сара, яка довгий час залишалася бездітною, була сумнівом Божих обіцянок. Однак Бог підтвердив свою обіцянку про благословення нащадків Авраама (Бут.12:7; 13:15; 15:18; 16:1,2,15). Незважаючи на вік, Сарі було 90, а

¹⁰¹ Кем была Мариам?: <https://www.jw.org/ru/библейские-учения/вопросы/женщины-в-библии/#link9> (16.10.2023).

¹⁰² Кем была Сарра?: <https://www.jw.org/ru/библейские-учения/вопросы/женщины-в-библии/#link9> (16.10.2023).

Авраамові 100 років, коли вона народила сина Ісаака (Бут.17:17; 21:2-5).

Приклад Сари свідчить про те, що ми можемо довіряти Божим обіцянкам, навіть коли вони здаються неймовірними (Євр.11:11). Також, її шлюбна повага вказує на важливість цінностей у відносинах (1 Петр.3:5,6).

Ревека, яка стала дружиною Ісаака та матір'ю обох близнюків, Якова і Ісава, проявила велику відданість волі Божій, навіть у непростих обставинах. У захоплюючому моменті, коли вона черпала воду з криниці, підійшов чоловік, який виявився слугою Авраама, і ввічливо попросив про воду. Ревека не тільки дала йому води, але також самовіддано пропонувала напоїти його верблюдів (Бут.24:15-20)¹⁰³.

Цей чоловік, слуга Авраама, прибув в далеку місію знайти жінку для Ісаака, сина Авраама (Бут.24:2-4). У своїй молитві він просив Бога про благословення та допомогу. Бачачи, яка працююча і гостинна Ревека, слуга розумів, що його молитва отримала відповідь, і Бог вказав на свій вибір (Бут.24:10-14, 21, 27). Дізнавшись про мету його приходу, Ревека погодилася повернутися з ним і стати дружиною Ісаака (Бут.24:57-59). З цього союзу народилися близнюки. Пізніше Бог розкрив, що старший, Ісав, буде служити молодшому Якову (Бут.25:23). Коли Ісаак готувався благословити Ісава як свого первістка, Ревека виявила справжню вірність Божій волі, забезпечивши благословення Якову (Бут.27:1-17).

Ревека вражала своєю скромністю, працюючістю та гостинністю. Ці властивості робили її прекрасною дружиною, матір'ю та служницею істинного Бога¹⁰⁴.

Світ жіночої долі насичений неповторними історіями та ролями, які вплинули на хід історії та культури. Поза вже відомими постатями, такими як Єва, Марія, чи Рахіль, існує безліч інших жінок, які відіграли важливу роль у різних періодах світової історії. Їхні внески охоплюють широкий спектр сфер, від політики та науки до мистецтва та соціальних рухів.

¹⁰³ Ревека::<https://www.jw.org/ru/библейские-учения/вопросы/женщины-в-библии/#link9> (16.10.2023).

¹⁰⁴ Там само.

Ці жінки, навіть якщо їхні імена не так відомі, залишають свій відбиток у суспільстві, формуючи культурні та соціальні стандарти. Вони можуть бути великими вченими, активістками, творчими особистостями, або просто тими, хто вносить значущий вклад у своєму середовищі¹⁰⁵.

Ця розмаїтість жіночих історій свідчить про те, що кожна жінка має потенціал впливати на світ та залишати невиразний слід у колективній свідомості. Їхні досягнення надихають та свідчать про те, що важливість жінок у формуванні суспільства завдана далеко не тільки обмеженим списком відомих імен.

3.2. Жіноча доля в історії та сучасності: Середньовіччя, Відродження та Просвітництва, 19-го століття.

Становище жінки в суспільстві завжди було предметом дискусій. З одного боку, жінки завжди відігравали важливу роль у суспільстві, будучи хранительками традицій, виховательками дітей і часто будучи економічно самостійними. З іншого боку, жінки часто були об'єктом дискримінації та обмеження їхніх прав і свобод¹⁰⁶.

У давнину жінка часто вважалася власністю чоловіка. Вона не мала права на власність, освіту, свободу пересування і вибору шлюбного партнера. Це становище було закріплено законами, звичаями та релігією¹⁰⁷.

3.2.1 Жінка в середньовіччі

Середньовічна сім'я, несумнівно, відзначалася патріархальною структурою. У цьому періоді історії суспільства влада та вплив в основному зосереджувалися в руках чоловіка, голови сім'ї. Патріархальна система визначала ролі членів сім'ї, їхні обов'язки та соціальний статус.

Чоловік, як глава сім'ї, мав вирішальне слово у прийнятті рішень і визначав загальний курс життя для всіх членів сім'ї. Його роль передбачала

¹⁰⁵ Женщины в Библии: чему учит их пример?: <https://www.jw.org/ru/библейские-учения/вопросы/женщины-в-библии/> (10.10.2023).

¹⁰⁶ Заєць А. П. *Світоглядні основи права ранніх держав Сходу*. Наукові записки НаУКМА. 2021, 20-27.

¹⁰⁷ Там само.

захист та забезпечення матеріальних потреб родини. Важливим було його соціальне становище та статус, які визначалися не лише його власними досягненнями, але і спадковістю¹⁰⁸.

Жінка в середньовічній патріархальній сім'ї виконувала роль господині і матері. Їй доручалася турбота про дітей, господарство та підтримання домашнього затишку. Жінка мала обов'язок слухати чоловіка і виконувати його вказівки. Її соціальний статус більше залежав від статусу чоловіка, ніж від власних досягнень чи навичок. Діти в середньовічній сім'ї підкорялися авторитету батьків, зокрема батька. Вони були виховувані відповідно до традицій і цінностей того часу. Важливою була дотримання дитиною правил, покладених патріархальною системою¹⁰⁹.

Середньовічна сім'я, таким чином, була основною одиницею суспільства, в якій влада і контроль визначалися патріархальними засадами. Ця система впливала на всі аспекти життя сім'ї, визначаючи ролі, обов'язки та статус кожного її члена.

У середні віки спостерігалось деяке покращення становища жінок, хоча патріархальні структури і залишалися основними. Деякі фактори сприяли еволюції ролі жінки в цьому періоді, хоча це покращення було обмеженим і визнано не всіма верствами суспільства¹¹⁰.

1. Економічні зміни

У деяких випадках економічні та соціальні зрушення призводили до того, що деякі жінки отримували доступ до нових можливостей. Наприклад, в період розцвіту міст та торгівлі жінки могли знаходити роботу в майстернях чи торгових підприємствах.

2. Релігійні рухи

Деякі релігійні рухи, такі як той, що виник у середньовіччі у формі

¹⁰⁸ Соболь О. Суспільно-політичне становище жінки в епоху європейського Середньовіччя // Вісник Львівського університету. Серія філософські науки. 2012, 112–119.

¹⁰⁹ Там само.

¹¹⁰ Олешко С., Біла О. Історичний ракурс уявлень про жінку в різні епохи // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Гендерні дослідження». 2(2016)141-146.

трудоу гільдій, надавали жінкам певні права та можливості для професійного розвитку. Тут вони могли здобувати освіту та навички в певних галузях. 3. Культурні та освітні впливи

З плином часу деякі культурні та освітні тенденції сприяли поширенню ідей про рівність. Освічені жінки мали більше можливостей для вираження своїх думок та участі в громадському житті.

4. Ролі в сім'ї

В рільничих господарствах жінки продовжували виконувати важливі ролі в управлінні домашнім господарством та сім'єю. Збільшення залежності від землеробства може бути пов'язане із збільшенням впливу жінок в деяких аспектах їхнього життя¹¹¹.

Хоча ці зрушення були значущими, слід відзначити, що багато з цих покращень стосувалися обмеженого кількісно та соціально обмеженого шару жінок, і не всі вони відчули ці зміни. Патріархальні концепції продовжували визначати багато аспектів становища жінок в суспільстві¹¹².

Пізнє середньовіччя, як період історії, дійсно визначалося специфічним змішуванням до християнських традицій та нових звичаїв, що їх поширювала церква. У цей час відбувалися важливі трансформації в суспільстві та сімейному житті, які впливали на ролі жінок та загальні соціокультурні норми¹¹³.

1. Церковні впливи

Церква відігравала значущу роль у визначенні сімейних цінностей та звичаїв. Її вплив проявився в таких аспектах, як відносини між подружжям, роль жінок в сім'ї та питання регулювання родинних відносин.

2. Нові тенденції в сімейному житті

Пізнє середньовіччя свідчило про поширення нових звичаїв у сімейному житті. Зміни в соціально-економічних умовах та культурних трансформаціях вплинули на роль жінок в сім'ї. Зокрема, розвиток ремесел та торгівлі створив

¹¹¹ Там само.

¹¹² Паввер Э. Средневековая женщина. Кембридж 1985, 250.

¹¹³ Рябова Т.Б. *Женщина в истории западноевропейского Средневековья*. Иваново 1990, 178.

нові можливості для участі жінок в економіці та розвитку ремісничих навичок.¹¹⁴

На початку періоду, сімейні відносини надалі підпорядковувались традиційним патріархальним структурам. Жінки мали обов'язки в господарстві та догляді за дітьми, відповідаючи за благополуччя сім'ї. Церква великою мірою впливала на сімейні цінності, наголошуючи на підлеглості жінок чоловікам¹¹⁵.

3. Розширення прав і можливостей

Деякі верстви суспільства в цей період відчували певне поліпшення у становищі жінок. Зокрема, міські жінки могли мати більше можливостей для освіти та участі в громадському житті порівняно із сільськими. Також зросла увага до жіночих монастирів, де жінки мали можливість здобувати освіту та виявляти свої таланти¹¹⁶.

У міських середовищах жінки мали обмежені, але розширені можливості порівняно з сільськими регіонами. Деякі міські жінки могли займатися ремеслами, торгівлею або освітою, що надавало їм більше незалежності та визнання у громадському житті¹¹⁷.

4. Специфіка сімейного побуту

Сімейний побут у пізньому середньовіччі змінювався під впливом соціальних, економічних та культурних чинників. Хоча багато елементів патріархальної системи залишалось, але почало відбуватися послаблення деяких обмежень для жінок, особливо тих, які мали доступ до нових економічних можливостей¹¹⁸.

5. Важливість жіночих монастирів

Жіночі монастирі відігравали важливу роль у житті жінок пізнього середньовіччя. Вони були місцем, де жінки мали можливість отримати освіту,

¹¹⁴ Там само.

¹¹⁵ Там само.

¹¹⁶ Свенціцька І. *Жінка в ранньому християнстві. Жінка в стародавньому світі*. Москва 1995, 275.

¹¹⁷ Там само.

¹¹⁸ Бикадірова Т. Жінка від античності до сучасності: URL:https://news.informer.od.ua/zhinka_u_riznyh_epohah (3.11.2023).

розвивати таланти та виконувати благодійну роботу.

6. Патріархальні обмеження

Незважаючи на деякі зрушення, жінки залишалися обмеженими в своїх можливостях. Патріархальні стереотипи та культурні норми визначали їхню роль у сім'ї та суспільстві. Жінкам часто відмовляли в правах на навчання та владу, а їхні дії були контрольованими суспільством¹¹⁹.

7. Реакція на зміни

Зміни в становищі жінок визначались індивідуальними та географічними відмінностями. Міські та сільські жінки, жінки різних соціальних верств, сприймали ці зміни по-різному, а реакція на нововведення була залежною від культурного та релігійного контексту¹²⁰.

Отже, становище жінок в пізньому середньовіччі було результатом взаємодії традиційних та нових чинників, визначених соціокультурним та релігійним контекстом того часу.

Пізнє середньовіччя дало поштовх для деяких змін у ролі жінок та сімейному житті, але варто враховувати, що ці зміни були обмеженими, і багато соціокультурних патернів залишалися невирішеними.

3.2.3 Жінка в епоху Відродження та Просвітництва

У епоху Відродження та Просвітництва відбулося значне покращення становища жінок, що відобразилося у їхньому доступі до освіти та різноманітних сфер громадського життя. Цей період, що припадає на 14-17 століття, був часом важливих змін у суспільстві, включаючи і розширення можливостей для жінок¹²¹.

1. Право на освіту

Однією з ключових перемог для жінок стало отримання права на освіту. У порівнянні з попередніми епохами, Відродження та Просвітництво відзначилися поширенням освітніх можливостей для жінок. Багато сімей,

¹¹⁹ Там само.

¹²⁰ Там само.

¹²¹ Отношение к женщине в эпоху Возрождения. Женское образование: <https://studfile.net/preview/9483725/page:3/> (3.11.2023).

особливо в буржуазних верствах, вкладали в освіту своїх дочок, що створювало передумови для розвитку інтелектуальних здібностей жінок¹²².

2. Жінки в науці і мистецтві

В епоху Відродження багато обдарованих жінок виявилися вченими, письменницями і художницями. Такі постаті, як Катерина де' Медічі та Вікторія Колонна, виступали як патронеси мистецтва і літератури. Деякі жінки, такі як Александра Філіпс, були вченими та вченими¹²³.

3. Участь у громадському житті

Просвітницький період розширив можливості жінок в громадському житті. Вони брали участь у дискусіях, впливали на громадське мислення та виступали за свої права. Салони, які збирали інтелектуали та представників культури, стали місцем для активної участі жінок у громадських обговореннях¹²⁴.

4. Жіночі правозахисні організації

У цей період також почали формуватися різноманітні жіночі правозахисні групи та організації. Жінки почали об'єднуватися, щоб визначати свої права та боротися за рівність у різних сферах життя¹²⁵.

Отже, епоха Відродження та Просвітництва відіграла важливу роль у зміцненні ролі жінок у суспільстві. Отримання прав на освіту та активна участь у громадському житті відкрили нові можливості для розвитку та самореалізації жінок, що поклало початок подальшим трансформаціям їхньої ролі в історії.

3.2.4 Становище жінки в суспільстві 19-го століття.

У 19 столітті відбувся рух за права жінок, який призвів до суттєвого поліпшення становища жінки в суспільстві. Жінки отримали право голосу, а також право на освіту, роботу і шлюб нарівні з чоловіками.

1. Вимоги щодо прав жінок

¹²² Там само.

¹²³ Історія мистецтва - жінки-художники в епоху Відродження: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/11522/> (5.11.2023).

¹²⁴ Женщины века Просвещения: <https://www.rfi.fr/ru/obshchii/20130221-zhenshchiny-veka-prosveshcheniya> (10.11.2023).

¹²⁵ Там само.

У середині XIX століття почало формуватися активне жіноче рухання, яке висувало вимоги щодо рівних прав і можливостей для жінок. Жінки виступали за право голосу, доступ до вищої освіти, участь у політиці та трудовій сфері¹²⁶.

2. Суфражистський рух

Суфражистський рух став ключовим елементом боротьби за політичні права жінок. Жінки-суфражистки активно виступали за право голосу, а їхня діяльність викликала широкий громадський інтерес та обговорення¹²⁷.

3. Перемоги у сфері освіти

Протягом XIX століття жінки почали отримувати доступ до вищої освіти, що відкрило для них нові професійні можливості. Жінки здобували вищі ступені та вступали в сфери, які раніше були закриті для них.

4. Трудові права

Боротьба за трудові права також стала важливою складовою руху за права жінок. Жінки вимагали рівних умов праці, визнання їхнього внеску в економіку та право на адекватну оплату¹²⁸.

5. Вплив на суспільне мислення

Активна позиція жіночого руху і суфражистів сприяла зміні суспільного мислення щодо ролі і прав жінок. Змінювалися стереотипи та уявлення про те, які обов'язки і можливості повинні мати жінки в суспільстві¹²⁹.

6. Законодавчі досягнення

Результатом боротьби стало прийняття законів, які розширювали права жінок. Наприклад, деякі країни почали надавати жінкам право голосу. Отже, 19 століття було періодом історичних змін у становищі жінок в суспільстві. Жіночий рух відіграв важливу роль у формуванні прогресивних ідей щодо рівності та прав жінок, що поклало початок подальшим змінам у 20 столітті¹³⁰.

¹²⁶ Хоскен, Фран П. На пути к определению прав женщин // *Области прав человека*. 2(1981)1-10.

¹²⁷ Хто такі суфражистки та як вони боролися за права жінок: <https://life.pravda.com.ua/society/2020/03/8/240143/> (16.11.2023).

¹²⁸ Кем работали простые и знатные женщины XIX века: <https://adme.media/svoboda-kultura/20-faktov-o-tom-kem-rabotali-prostye-i-znatnye-zhenschiny-xix-veka-kogda-schitalos-chto-oni-sidyat-doma-2416665/> (16.11.2023).

¹²⁹ Какой была женщина XIX века: <https://homsk.com/bingo/kakoy-by-la-zhenshchina-xix-veka> (16.11.2023).

¹³⁰ Там само.

Важливо відмітити, що історичне минуле України є показовим прикладом помірно патріархального зображення життя суспільства. З одного боку, жінки в Україні завжди відігравали важливу роль у суспільстві, будучи хранительками традицій, виховательками дітей і часто будучи економічно самостійними. З іншого боку, жінки часто були об'єктом дискримінації та обмеження їхніх прав і свобод.

3.3 Жінки в українській історії

Українські жінки завжди відігравали важливу роль у суспільстві. Вони були хранительками традицій, виховательками дітей і часто були економічно самостійними¹³¹.

У давнину жінки в Україні мали право на власність, освіту, свободу пересування і вибору шлюбного партнера. Вони могли брати участь у громадському житті, займати керівні посади і навіть ставати вождями¹³².

У середні віки становище жінок в Україні дещо покращилося. Жінки отримали право на спадщину і на деякі обмежені права в шлюбі. Однак, вони все ще були підвладні чоловікам у багатьох аспектах свого життя¹³³.

У епоху Відродження і Просвітництва становище жінок в Україні продовжувало покращуватися. Жінки отримали право на освіту, а деякі з них навіть стали відомими вченими, письменниками і художниками¹³⁴.

У 19 столітті відбувся рух за права жінок, який призвів до суттєвого поліпшення становища жінок в Україні. Жінки отримали право голосу, а також право на освіту, роботу і шлюб нарівні з чоловіками¹³⁵.

2. Жінки в українській традиційній культурі

У традиційній українській культурі жінка займала важливе місце в

¹³¹ Петренко І. Жінки в історії України: <https://ua.boell.org/sites/default/files/interior.pdf> (18.11.2023).

¹³² Там само.

¹³³ Становище жінки-шляхтянки в середині xvi – середині xvii століть: <https://naurok.com.ua/stanovische-zhinki-shlyahyanky-v-seredini-hvi-seredini-hvii-stolit-na-volini-126736.html> (20.11.2023).

¹³⁴ Лабур О. Деякі прояви войовничості українських шляхтянок щодо маєткових справ (XVI–XVII ст.) // Лабур О.В. Роль шляхетних жінок у релігійному житті України (к. XVI –XVII ст.). Київ 1996, 90-91.

¹³⁵ Доля української жінки XIX ст URL: [https://www.iwo.org.ua/доля-української-жінки-хіх-ст/#:~:text=Жінки%20не%20лише%20працювали%20на,жінки%20звичку%20до%20праці%2C%20працелюбність.\(22.11.2023\).](https://www.iwo.org.ua/доля-української-жінки-хіх-ст/#:~:text=Жінки%20не%20лише%20працювали%20на,жінки%20звичку%20до%20праці%2C%20працелюбність.(22.11.2023).)

суспільстві. Вона була берегинею сім'ї та дому, відповідала за виховання дітей, приготування їжі та ведення господарства. Жінка також відігравала важливу роль у духовному житті суспільства, будучи хранителькою народних звичаїв і традицій.

Українські жінки були відомі своєю красою, працьовитістю і душевністю. Вони були хорошими господинями, вміли шити, вишивати, прясти і ткати. Українські жінки також були відомі своїми піснями, танцями та народними ремеслами¹³⁶.

3. Особливості помірною патріархату в Україні

1. Жінки відігравали важливу роль у суспільстві, будучи хранительками традицій, виховательками дітей і часто будучи економічно самостійними.

2. Жінки часто були об'єктом дискримінації та обмеження їхніх прав і свобод, наприклад, у сфері освіти, праці та політики.

3. У сучасній Україні спостерігається тенденція до поліпшення становища жінок.

Приклади помірною патріархату в Україні

1. У давнину в Україні жінки мали право на власність, освіту, свободу пересування і вибору шлюбного партнера. Наприклад, княгиня Ольга була однією з найвпливовіших жінок в історії України. Вона була релігійним і політичним лідером, який сприяв християнізації Київської Русі.

2. У середні віки в Україні жінки отримали право на спадщину і на деякі обмежені права в шлюбі. Наприклад, в Київській Русі жінка могла успадкувати землю, якщо не було синів.

3. У епоху Відродження і Просвітництва в Україні жінки отримали право на освіту. Наприклад, відома українська поетеса Лариса Косач-Квітка (Леся Українка) була однією з перших жінок в Україні, які отримали університетську освіту.

4. У 19 столітті в Україні відбувся рух за права жінок, який призвів до суттєвого поліпшення становища жінок. Наприклад, в 1917 році в Україні

¹³⁶ Там само.

жінки отримали право голосу¹³⁷.

Сучасне становище жінок в Україні

У сучасній Україні спостерігається тенденція до поліпшення становища жінок. Жінки досягли значних успіхів у всіх сферах життя, включаючи політику, бізнес, науку, мистецтво і спорт.

Однак, жінки все ще часто стикаються з дискримінацією і обмеженням їхніх прав і свобод. Наприклад, в Україні спостерігається нерівність у розподілі домашньої праці та вихованні дітей¹³⁸.

Для повного забезпечення гендерної рівності в Україні необхідно вирішити такі проблеми, як:

1. Дискримінація жінок у сфері освіти, праці та політики

2. Насильство над жінками

3. Нерівність у розподілі домашньої праці та вихованні дітей. Розв'язання цих проблем вимагає спільних зусиль з боку жінок, чоловіків і суспільства в цілому.

Отже, узагальнюючи, жіноча доля в історії та сучасності є надзвичайно багатогранною та динамічною. Вона відображає вплив різних факторів, таких як культурні традиції, економічні умови, політичні системи та особисті можливості, на життя та розвиток жінок у суспільстві. Жінки, такі як Лія та Рахіль, є символами відданості, мудрості та сили в непростих обставинах. Їхні історії стають важливими підказками про те, як різноманітність досвіду та відданість ідеалам можуть визначати жіночу долю. Сучасна жінка продовжує піднімати прапорець рівності, борючись за права та можливості в усіх сферах життя. Жіноча сила і вплив необхідні для суспільного прогресу та створення справедливого і рівноправного середовища. У кожній жінці та її історії криється потенціал для змін та великих досягнень, і сучасне суспільство визнає цю різноманітність як рушійну силу для вдосконалення нашого світу.

У минулому жіноча доля була суттєво обмеженою, і жінки стикалися з

¹³⁷ Петренко І. Жінки в історії України: <https://ua.boell.org/sites/default/files/interior.pdf> (22.11.2023).

¹³⁸ Кісь О. *Українські жінки у горнілі модернізації*. 2017, 304.

численними викликами, такими як обмежені права, економічна залежність від чоловіків та дискримінація. Однак історія також свідчить про нестримну силу та витримку жінок, які, незважаючи на обставини, внесли важливий вклад у суспільний прогрес та змінювали світ навколо себе.

У сучасному світі жінки досягли значного прогресу в боротьбі за свої права та рівні можливості. Вони активно займаються освітою, професійною діяльністю, політикою та іншими сферами, що раніше були відкриті не всім.

Важливо враховувати, що жіноча доля є глибоко переплетеною з різними аспектами суспільства, і подолання стереотипів та нерівностей вимагає колективних зусиль. Розмаїття досвіду жінок у всьому світі вносить свій внесок у формування сучасного уявлення про рівність та права людини, а відзначаємо прогрес та продовжуємо діяти на шляху до більш справедливого суспільства.

Таким чином образ жінки в біблійному тексті є складним і багатогранним. З одного боку, жінка часто зображується як рівноправний учасник суспільства, який має право на освіту, роботу та участь у політичному житті. З іншого боку, жінка також може бути представлена як слабка і безпорадна істота, яка потребує захисту чоловіка.

Цей дуалізм образу жінки в біблійному тексті можна пояснити різними факторами, включаючи історичний контекст, в якому була написана Біблія, культурні традиції, що панували в тогочасному суспільстві, а також особисті переконання авторів біблійних текстів.

З одного боку, жінка зображується як рівноправний учасник суспільства, який має право на освіту, роботу та участь у політичному житті. Цей образ можна побачити в таких біблійних текстах, як Книга Буття, де Ева створена за образом і подобою Бога, і Книга Притч, де жінка представлена як мудра і могутня істота. З іншого боку, жінка також може бути представлена як слабка і безпорадна істота, яка потребує захисту чоловіка. Цей образ можна побачити в таких біблійних текстах, як Книга Буття, де Єва спокушається змієм і змушує Адама згрішити, і Книга Ісуса Навина, де жінки змушені йти за своїми чоловіками в війну.

Стосовно рівності жінки і чоловіка, біблія говорить, що Бог створив їх обох за своїм образом і подобою (Буття 1:27). Це означає, що жінка має таку ж духовну цінність, як і чоловік. Вона є повноцінним членом Божої спільноти і має право на вічне життя. Однак, в біблійному тексті також зустрічаються твердження про те, що жінка є слабкою і грішною. Наприклад, в Книзі Буття говориться, що жінка була спокушена змієм і ввела в гріх чоловіка (Буття 3:1-6). Це твердження часто використовується для обґрунтування дискримінації жінок. У Старому Завіті жінка часто зображується як підлегла чоловікові істота. Наприклад, в Книзі Левит говориться, що жінка повинна бути слухняною чоловікові (Левит 18:20). Це твердження часто використовується для обґрунтування патріархального суспільства. У Новому Завіті образ жінки стає більш позитивним. Наприклад, в Євангелії від Луки розповідається про історію Марії Магдалини, яка була першою, хто побачив воскреслого Христа (Лука 24:1-10). Це свідчить про те, що жінка може бути рівною апостолу.

Жіноча доля в історії та сучасності є складним і багатогранним феноменом. Вона залежить від багатьох факторів, включаючи економічні умови, політичні системи, культурні традиції та особисті можливості.

У минулому становище жінок було в основному обмеженим. Жінки були економічно залежними від чоловіків, не мали права на освіту, роботу та участь у політичному житті. Вони також були піддані дискримінації та насильству.

У сучасному світі становище жінок значно покращилося. Жінки отримали більше прав і можливостей. Наприклад, вони мають право на освіту, роботу, участь у політичному житті та захист від насильства.

Однак, становище жінок у різних країнах все ще залишається нерівним. У деяких країнах жінки все ще піддаються дискримінації та насильству.

Жіноча доля в історії та сучасності є предметом постійних змін. Вона відображає розвиток суспільства та зміни в уявленнях про роль жінки. Жіноча доля в історії та сучасності є історією боротьби за рівність та справедливість.

ВИСНОВКИ

Під час написання роботи і досягнення поставленої мети ми дійшли наступних висновків.

У часи патріархату, охарактеризовані великою гендерною нерівністю, становище жінок на Близькому Сході суттєво обмежувалося та визначалося дискримінацією. Основні риси цього періоду включали обмежене право на самостійні рішення та високий рівень залежності від чоловіка.

Жінки були повністю підпорядковані своїм чоловікам, які мали абсолютну владу над ними. Система розлучень була нерівномірною, де чоловік мав право розірвати шлюб за своєю власною волею, тоді як жінка не мала можливості розлучитися без згоди чоловіка, створюючи тим самим ситуацію, де жінки втрачали контроль над своїм сімейним статусом.

Свобода пересування та вибору професії для жінок була значно обмеженою. Вони не мали права залишати своє місце проживання, працювати за межами дому або отримувати освіту в навчальних закладах, що впливало на їхню самореалізацію та професійний розвиток.

Нерівність у правах власності глибше розділяла гендерні ролі, де чоловік володів усіма активами сім'ї, а жінка була позбавлена права власності, змушуючи їх залежати від чоловіків у фінансовому плані.

Обмежені можливості отримання освіти та медичної допомоги для жінок поглиблювали статеві ролі, створюючи перешкоди для їхнього особистісного та професійного розвитку.

Вплив на становище жінок на Близькому Сході взаємодіє з різними соціальними факторами, такими як культурні традиції, економічні умови та політична обстановка. Різноманіття підходів до ролі жінки в різних культурах на Близькому Сході створює складне та багатогранне становище для представниць жіночої статі.

У другому розділі ми з'ясували, що Лія та Рахіль є прикладом того, як навіть у складних ситуаціях та серед особистих недоліків, Бог використовує вірних слуг для реалізації своїх великих намірів. Їхні життєві історії вказують на те, що Бог може виявити свою благодать та велич через тих, хто готовий служити навіть при всіх труднощах та недосконалостях. Таким чином, Лія та Рахіль взяли участь у будівництві Ізраїлевого народу, а їхні взаємини відображають велич Божого провидіння навіть у найскладніших обставинах.

У будь-якому випадку, Бог продовжує реалізовувати свої великі наміри, використовуючи людей, які, хоча й несуть свої недоліки, але вірно служать Йому. Подібно до історії Лії та Рахіль, обидві сестри, а також кожна з нас, мали свої вразливості і вроджені недоліки. Проте через цих жінок, Єгова втілює обіцянку, дану своєму слугі Авраамові. Таким чином, можна правильно стверджувати, що Рахіль і Лія "сприяли будівництву Ізраїлевого дому".

Святі писання проводять нас через історію Рахіль і Лії, щоб показати, як Бог використовує складні ситуації та людей з їхніми вадами для досягнення своїх великих планів. Навіть з взаємними ревнощами та конфліктами Рахіль і Лія виконали важливу роль в руках Божих. Їхні життєві історії стали частиною великого нарративу, спрямованого на спасіння людства.

Бог не лише приймає людей такими, як вони є, але й використовує їхні вразливості та обставини для втілення власних планів. В історії Рахіль і Лії, навіть попри особисті та сімейні труднощі, Бог продовжував здійснювати велике діло. Це надає нам важливий урок про те, як Божа сила може проявлятися в слабостях людей.

Отже, історія Рахіль і Лії залишається не лише унікальним нарративом біблійних часів, але й важливим джерелом навчання для нас сьогодні. Їхні взаємини, труднощі та вірність стали втіленням того, як Бог керує своїм народом, направляючи його до великих подій та виконання обіцянок.

Образ жінки у біблійному контексті є надзвичайно складним і різнобічним. З одного боку, її часто зображують як рівноправного учасника

суспільства, обдарованого правом на освіту, професійний розвиток та участь у політичному житті. З іншого боку, жінка може виступати у ролі слабкої та безпорадної істоти, яка потребує захисту чоловіка.

Щодо рівності жінки та чоловіка, Біблія стверджує, що обидва створені за образом і подобою Бога (Буття 1:27), що свідчить про їхню рівність у духовному вимірі. Однак, твердження про слабкість та гріховність жінки, як у випадку Єви у Книзі Буття, часто використовуються для обґрунтування її дискримінації.

Сучасне становище жінок в суспільстві зазнало суттєвих змін. Вони отримали більше прав та можливостей, таких як освіта, участь у політиці та захист від насильства. Проте, нерівність між статями існує в деяких країнах, і боротьба за рівність та визнання жіночих прав є невід'ємною частиною сучасного суспільного прогресу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдеев В.І. *Історія Стародавнього Сходу*. Москва 1970, 607.
2. Бастракова А. Є. Особливості соціально-правового статусу жриць надитум у старовавілонський Месопотамії // *Запитання студентської науки*. 1(2019),88-91.
3. Бикадилова Т. Жінка від античності до сучасності:
URL:https://news.informer.od.ua/zhinka_u_riznyh_epohah (3.11.2023).
4. Вардіман Є. *Жінка у стародавньому світі* 1990, 335.
5. Ветхозаветные женщины, "Слово истины": URL: <https://chve.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/Ветхозаветные-женщины-Винс.htm> (07.09.2023).
6. Ветхозаветный патриарх Иаков (Израиль), его жены Рахиль и Лия:
URL:<http://kurskonb.ru/our-booke/svjat/dok/3.html>(3.08.2023).
7. Гайдай Л. І. *Патріархат // Історія України: персоналії, терміни, назви і поняття (1648-1917): навч. посіб.-коментар*. Луцьк 2008, 367.
8. Голубченко, А. Статус жінки у Стародавньому світі та Середньовіччі: теоретико-правовий аспект. Law. State. Technology:
URL:<https://doi.org/10.32782/LST/2021-3-1> (5.06.2023).
9. Гриценко Т. Б. та ін. *Культура первісного суспільства як історичний тип // Культурологія*. Київ 2009, 392 .
10. Грубінко А. В. *Права жінок у філософсько-правовій думці і практиці: зарубіжних і вітчизняний досвід*. 2013, 180.
11. Грязневича П. А, Прозорова С. М. *Іслам. Релігія, суспільство, держава*. 1984, 232 .
12. Гурбик А. О. *Натуральне господарство // Енциклопедія історії України* 2010, 5.
13. Давидюк О.О. *Роль Освіти У Формуванні Соціального Статусу Жінок*: дис. канд. соціол. наук: 22.00.04. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ 2004, 156.

14. Дванадцять синів Якова (Ізраїлю): URL:
https://dzen.ru/a/X9_8j8gIJ2APZuTU?experiment=948515 (15.06.2023).
15. Доля української жінки XIX ст URL: <https://www.iwo.org.ua/доля-української-жінки-хіх-ст/#:~:text=Жінки%20не%20лише%20працювали%20на,жінки%20звичку%20до%20праці%2C%20працелюбність.> (22.11.2023).
16. Ємельянов В. В. *Ритуал у Стародавній Месопотамії*. 2003, 320.
17. ЖЕНЩИНЫ БИБЛИИ: URL: <https://hristadelfiane.org/books/wom/6.htm> (5.07.2023).
18. Женщины в Библии: чему учит их пример?:
<https://www.jw.org/ru/библейские-учения/вопросы/женщины-в-библии/> (10.10.2023).
19. Женщины века Просвещения: <https://www.rfi.fr/ru/obshchii/20130221-zhenshchiny-veka-prosveshcheniya> (10.11.2023).
20. Жінка в історії людства URL:
<https://www.kavkazcenter.com/russ/content/2006/01/13/40980.shtml> (5.05.2023)
21. Жінки в Стародавньому Римі: URL: <https://reporter.zp.ua/zhinki-v-starodavnomu-rimi-l-uk.html> (5.06.2023).
22. Жінки у Стародавньому Єгипті: URL:
https://pikabu.ru/story/zhenshchinyi_v_drevnem_egipte_5603569 (26.05.2023).
23. Заєць А. П. *Світоглядні основи права ранніх держав Сходу*. Наукові записки НАУКМА. 2021, 20-27.
24. Знаменитые женщины в библии:
URL: <https://dzen.ru/a/YFKfGlcmbHzNbcas> (05.10.2023).
25. Значення імені Єва: походження та символіка:
<https://resmus.com.ua/poradi-dlya-domu/znachennya-imeni-ieva-pokhodzhennya-ta-simvolika.html> (10.10.2023).

26. Значення імені Лея: URL: <https://riara.com.ua/znachennya-imeni-leya/> (10.06.2023).
27. ИУДА, СЫН ИАКОВА: <https://drevo-info.ru/articles/27716.html> (20.09.2023).
28. Іван Голуб. *ЖІНКИ В БІБЛІЇ* URL: <http://kyiv-pravosl.info/2023/04/30/zhinky-v-bibliji/> (28.06.2023).
29. Іващенко О. Гендерна наукова перспектива: від світогляду до політики // *Соціологія: теорія методи, маркетинг*. 1998, 78.
30. Івченко Ю. Історичний аналіз ролі жінки у суспільстві // *Право України*. 9(2007)110-113.
31. Історія мистецтва - жінки-художники в епоху Відродження: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/11522/> (5.11.2023).
32. Кабайкіна О. В., О. А. Сущенко. *Трансформація ролі жінки в сучасному суспільстві*: https://vestnik.socio.msu.ru/jour/article/view/293?locale=ru_RU (17.09.2023).
33. Какой была женщина XIX века: <https://homsk.com/bingo/kakoy-byla-zhenshchina-xix-veka> (16.11.2023).
34. Кем была Мариам?: <https://www.jw.org/ru/библейские-учения/вопросы/женщины-в-библии/#link9> (16.10.2023).
35. Кем была Сарра?: <https://www.jw.org/ru/библейские-учения/вопросы/женщины-в-библии/#link9> (16.10.2023).
36. Кем работали простые и знатные женщины XIX века: <https://adme.media/svoboda-kultura/20-faktov-o-tom-kem-rabotali-prostye-i-znatnye-zhenschiny-xix-veka-kogda-schitalos-chto-oni-sidyat-doma-2416665/> (16.11.2023).
37. Ким була Єва в Біблії?: <https://uk.biblequest.biz/who-was-eve-bible> (10.10.2023).
38. Кислий О. *Проблеми гендерних досліджень в демографії та суміжних дисциплінах*. Київ 2000, 132.

39. Кислий О. С. *Патріархат . Енциклопедія історії України*. Т. 8. Київ 2011, 520 .
40. Кісь О. *Українські жінки у горнилі модернізації*. 2017, 304.
41. Лабур О. Деякі прояви войовничості українських шляхтянок щодо маєткових справ (XVI-XVII ст.) // Лабур О.В. Роль шляхетних жінок у релігійному житті України (к. XVI –XVII ст.). Київ 1996, 90-91.
42. Массе А. *Іслам: нарис історії* . 1982, 191.
43. Мельник Т. М. *Міжнародний досвід гендерних перетворень* Київ 2004, 320.
44. Місце та роль жінки в традиціях мусульманського суспільства URL: <https://femwork.org/blog/2-mistse-ta-rol-zhinki-v-traditsiyah-musulmanskogo-suspilstva/> (5.05.2023).
45. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія*.
Серія «Гендерні
46. Образ жінки в літературі різних епох: <https://infourok.ru/issledovatel'skij-proekt-obraz-zhenshiny-v-literature-raznyh-epoh-6161478.html> (11.05.2023).
47. Огліч М. *Жінки Біблії*. Біблійний курс Тиміш. 2005, 291.
48. Олешко С., Біла О. Історичний ракурс уявлень про жінку в різні епохи //
49. *Основи теорії гендеру*. Київ 2004, 536.
50. Отношение к женщине в эпоху Возрождения. Женское образование: <https://studfile.net/preview/9483725/page:3/> (3.11.2023).
51. Паввер Э. Средневековая женщина. Кембридж 1985, 250.
52. Патріархат: URL: <https://termin.in.ua/patriarkhat-patriarkh> (11.05.2023).
53. Петренко І. Жінки в історії України: <https://ua.boell.org/sites/default/files/interior.pdf> (22.11.2023).
54. Праведная Рахиль, жена ветхозаветного патриарха Иакова, Библейская энциклопедия URL: <https://ortox.ru/sv/pravednaya-rakhil-zhena-vetkhozavetnogo-patriarkha-iakova/> (7.07.2023).

55. Рахиль, жена ветхозаветного патриарха Иакова:
<https://ortox.ru/sv/pravednaya-rakhil-zhena-vetkhozavetnogo-patriarkha-iaкова/> (26.09.2023).
56. Ревекка: <https://www.jw.org/ru/библейские-учения/вопросы/женщины-в-библии/#link9> (16.10.2023).
57. Рябова Т.Б. *Женщина в истории западноевропейского Средневековья*. Иваново 1990, 178.
58. Свенціцька І. *Жінка в ранньому християнстві. Жінка в стародавньому світі*. Москва 1995, 275.
59. Середньовіччя // Вісник Львівського університету. Серія філософські науки. 2012, 112–119.
60. Седова А. *Історія Стародавнього Сходу: від ранніх державних утворень до стародавніх імперій*. Москва 2004, 895.
61. Скляр Р. *Йосип як прообраз Месії: невідома версія*:
<http://xic.com.ua/biblija-pro/4-biblija-pro/461-josyp-jak-proobraz-mesiji-nevidoma-versija> (24.09.2023).
62. Соболю О. Суспільно-політичне становище жінки в епоху європейського
63. Становище жінки-шляхтянки в середині хві – середині хві століть:
<https://naurok.com.ua/stanovische-zhinki-shlyahyanki-v-seredini-hvi-seredini-hvii-stolit-na-volini-126736.html> (20.11.2023).
64. Старозавітний патріарх Яків (Ізраїль), його дружини Рахіль та Лія URL:
<http://kurskonb.ru/our-booke/svjat/dok/3.html> (10.06.2023).
65. Тим Келлер. Девушка, которая была никому не нужна. О судьбе Ли: URL: <https://www.invictory.org/articles/family/4959-devushka-kotoraya-byala-nikomu-ne-nuzhna-o-sudbe-lij> (29.06.2023).
66. Томсинов В. А. *Держава право Стародавнього Єгипту*. 2011, 512 .
67. Файнберг Л. А. URL :
<https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/087/430.htm> (1.05.2023).
68. Харитонова М.С. *Жінка у стародавньому світі*. 1990, 335.

69. Хомяк М.І. ЖІНКА В БІБЛІЇ: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/263.pdf> (05.10.2023).
70. Хоскен, Фран П. На пути к определению прав женщин // *Области прав человека*. 2(1981)1-10.
71. Хто такі суфражистки та як вони боролися за права жінок: <https://life.pravda.com.ua/society/2020/03/8/240143/> (16.11.2023).
72. Шахрай В. М. *Технології соціальної роботи*. Навчальний посібник. Київ 2006, 464.
73. Шлюб і сім'я. URL: https://pravo2.at.ua/load/shljub_i_sim39ja/1-1-0-48 (1.05.2023).
74. Що Біблія говорить про шлюб? URL: <https://www.jw.org/uk/біблійні-вчення/запитання/біблія-про-шлюб/> (09.09.2023).
75. Яків і Рахиль - кохання, перевірене часом: <https://credo.pro/2019/02/231153>(1.08.2023).
76. Badr, Gamal M., Mayer, Ann Elizabeth , *Islamic Criminal Justice // The American Journal of Comparative Law*. (1984)32.
77. Bennett J.M. *Feminism and History*. 260-262.
78. Bennett J.M. History that stands still: women's work in the European past // *Feminist Studies*. (1988)280.
79. *Challenging Inequality: Obstacles and Opportunities Towards Women's Rights in the Middle East and North Africa*
80. Goldstein, Joel H. *The Effects of the Adoption of Woman Suffrage: Sex Differences in Voting Behavior*. Illinois 1984, 252.
81. Jewish Women in Pre-State Israel: Life History, Politics, and Culture: URL: <https://web.archive.org/web/20160513002519/https://books.google.com/books> (27.06.2023).
82. Joan W. Scott. The Problem of Invisibility // *Retrieving Women's History. Changing Perceptions of the Role of Women in Politics and Society*. UNESCO 1992, 5–6.

83. Judith M. Bennett. *Feminism and History* // *Gender and History*. 1(1989) 256-266.
84. Lindsay, James E, *Daily Life in the Medieval Islamic World*. 2005, 196.
85. Nancy Hatch Dupree. 'Afghan Women under the Taliban' in William Maley, *Fundamentalism Reborn? Afghanistan and the Taliban*. London 2001, 145-166.
86. Smith H. *Feminism and the Methodology of Women's History*, 372.
87. Ursula King. A question of identity: Women scholars and the study of religion // *Religion and Gender*. (1995) 219-244.
88. Women in Ancient Greece: URL: <https://www.ancient.eu/article/927/women-in-ancient-greece/> (29.05.2023).
89. Women's Monumental Mark on Ancient Egypt by Barbara S. Lesko // *The Biblical Archaeologist*. 54(1991)4-15.